

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΚΟΡΑΗ

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ,
ΕΝΥΠΝΙΟΝ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΔΙΤΜΙΑ

ΑΔΙΤΜΙΑ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΚΟΡΑΗ

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ, ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ,
ΕΝΥΠΝΙΟΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ

1934/4495

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΩΜΑΣΙ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΔΑΧΗΣ

A. ΚΟΡΑΗ

ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

« Οὐ γάρ, ὡς σοὶ ἡδὺ ἐστὶ τὸ τῶν σῶν κινδύ-
» νων μεμνησθαι, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις ἡδὺ ἐστὶ
» τὸ τῶν σοὶ συμβεβηκότων ἀκούειν ».
Ἐπικτ. Ἐγχειρίδιον XXX, III § 14

Ἐνας ἀπὸ τοὺς συμπολίτας μου Χίους φίλους, νέος χρηστὸς (ὁ Εὐστράτιος Ῥάλλης, ἂν δὲν μὲ πλανᾷ ἢ μνήμη), μ' ἐρωτοῦσε μίαν τῶν ἡμερῶν εὐρισκόμενος εἰς τοὺς Παρισίους, ἂν ἐφρόντισα νὰ γράψω τὸν βίον μου. Ἡ ἐρώτησις μ' ἐφάνη παρὰ ξενος· πιθανὸν ὅτι παρὰ ξενον ἔκρινε κ' ἐκεῖνος τὴν ἀπόκρισίν μου.

Ὅστις ἱστορεῖ τὸν ἴδιον βίον, χρεωστεῖ νὰ σημειώσῃ καὶ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἀμαρτήματα τῆς ζωῆς του, μὲ τόσῃν ἀκρίβειαν, ὥστε μήτε τὰ πρῶτα νὰ μεγάλυνῃ, μήτε τὰ δεύτερα νὰ σμικρύνῃ, ἢ νὰ σιωπᾷ παντάπασι· πράγμα

δυσκολώτατον, διὰ τὴν ἔμφυτον εἰς ὄλους μας φιλαυτίαν. Ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἄς κάμῃ τὴν πείραν νὰ χαράξῃ δύο μόνους στίχους τῆς βιογραφίας του, καὶ θέλει καταλάβει τὴν δυσκολίαν.

Κατορθώματα τοῦ βίου μου, ἄξια λόγου, δὲν ἔχω νὰ ἀπαριθμήσω· τὰ ἀμαρτήματά μου ἤθελα μετὰ χαρᾶς δημοσιεύσειν ἂν ἔκρινα, ὅτι ἔμελλε νὰ διορθώσῃ κἀνένα ἢ δημοσιεύσεις. Γράφω λοιπὸν ἀπλᾶ τινὰ τῆς ζωῆς μου συμβάματα· καὶ τοῦτο ὄχι δι' ἄλλο (μαρτύρομαι τὴν ἱεράν ἀλήθειαν), πλὴν διὰ νὰ ἐπανορθώσω τινὰ σφάλματα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καὶ ζῶντα ἀκόμη (δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν) ἠθελῆσαν νὰ μὲ βιογραφήσωσιν.

Ἐγεννήθην πρωτότοκος τὴν 27 Ἀπριλίου τοῦ 1748 ἔτους εἰς τὴν Σμύρνην, ἀπὸ τὸν Ἰωάννην Κοραῖν Χίον τὴν πατρίδα, καὶ τὴν Θωμαίδα Ῥουσίαν, Σμυρναίαν. Ἀπὸ τὰ ὀκτώ των τέκνα, ἔμεινα ἐγὼ καὶ ὁ τρία ἔτη νεώτερός μου ἀδελφὸς Ἀνδρέας. Ὁ πατήρ μου δὲν εὐτύχησε νὰ λάβῃ παιδείαν, ὄχι μόνον διότι ὅλον τὸ ἔθνος ἦτο τὸν καιρὸν ἐκείνον ἀπαιδεύτον (παρεκτὸς ὀλίγων στολισμένων μὲ φευτοπαιδείαν πλέον παρὰ μὲ ἀληθινὴν παιδείαν), ἀλλὰ καὶ διότι εἶχε μείνειν ὀρφανὸς εἰς παντάπασι τρυφεράν ἡλικίαν. Ἡ μήτηρ μου ἔλαβεν ἐλευθεριωτέραν ἀνατροφὴν διότι εὐτύχησε νὰ ἔχῃ πατέρα Ἀδαμάντιον τὸν Ῥύσιον, τὸν σοφώτατον ἐκείνου τοῦ καιροῦ εἰς τὴν

ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἄνδρα, ὅστις ἀπέθανεν ἐν ἔτος (1747) πρὸς τῆς γενέσεώς μου. Αὐτὸς ἐχρημάτισεν ἔτη νέος ὢν διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Χίον (*), μετὰ ταῦτα ἦλθεν εἰς Σμύρνην ὅπου ἐνυμφεύθη χήραν τινὰ Ἀγκυραϊνὴν. Οὗτος μὴ γεννήσας ἀρσενικόν, ἐπαρηγόρησε τὴν ἀποτυχίαν του, σπουδάζας νὰ ἀναθρέψῃ ὡς υἱούς, τὰς τέσσαρας θυγατέρας του, Θεμαΐδα τὴν μητέρα μου, καὶ τὰς τρεῖς αὐτῆς ἀδελφάς, Ἀναστασίαν, Θεοδώραν καὶ Εὐδοκίαν. Ἡ κατάστασις τοῦ γένους ἦτο τοιαύτη τότε, ὥστε εἰς τὴν μεγαλόπολιν Σμύρνην, μόναι σχεδὸν αἱ θυγατέρες τοῦ Ῥωσίου ἤξευραν νὰ ἀναγινώσκωσι καὶ νὰ γράφωσι· παρὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν γραφὴν ἐδιδάχθησαν (πολλὰ ὀλίγον ὅμως) καὶ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἡ Θεοδώρα, σοφωτέρα παρὰ τὰς ἄλλας, ἀπέθανε παρθένος ἀπὸ τὸ θανατικόν. Ἡ μήτηρ μου ἐκαταλάμβανεν ἱκανῶς τοῦ παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ τὰ συγγράμματα.

Τῆς μητρός μου, ἡ παιδεία δὲν ἤθελ' ἀρκέσειν νὰ παιδεύσῃ ἐμὲ καὶ τὸν ἀδελφόν μου, ἂν δὲν ἐσύντρεχαν ἄλλαι περιστάσεις αἱ ἐξῆς.

*Ο πατήρ μου, ἂν καὶ στερημένος παιδείας,

(*) Εἰς τὸ ἐν Βενετία ἐκδοθὲν (1824) ἀνώνυμωσ σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενος Κωνσταντινιάσ παλαιά τε καὶ νέα, εὐρίσκω (σελ. 113) ὅτι ὁ Ἀδαμάντιος (Ἄδωνας) ἐχρημάτισε διδάσκαλος καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τοῦτο πιθανόν ὅτι συνέβη πρὸ τῆς εἰς Χίον σχολαρχίας.

ἦτο στολισμένος ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ νοῦν ὀξύτατον, καὶ ἄλλα τῆς φύσεως δωρήματα πολλά· ὥστε ἐκατάλαβεν, ὅτι μόνη ἡ παιδεία τελειοποιεῖ τὰ δῶρα τῆς φύσεως, καὶ ἐπυρώθη μὲ τὸν ἔρωτα τῆς παιδείας· ἀλλὰ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ τὴν ἀποκτήσῃ σχολικῶς, ἀνεπλήρωσε τὴν ἔλλειψιν, συχνάζων ὅπου εὔρισκε κανένα λόγιον ἄνδρα, διὰ νὰ ποτίζῃ τὴν δίψαν του μὲ τὴν ἀκρόασιν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς σοφίας. Παρὰ τὴν φυσικὴν ὀξύνοϊαν, εἶχε καὶ τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, ὡς τὸ ἔδειξεν ἡ ἔπειτα πολιτικὴ διαγωγὴ του, εἰς τῶν κοινῶν τὴν διοίκησιν, ὅσῃν ἐσυγχώρουν εἰς τοὺς τυραννουμένους οἱ τύραννοι. Ὅλη του ἡ ζωὴ ἔδραπανήθη εἰς τὴν φροντίδα τοῦ κοινοῦ μὲ ζημίαν τῆς ἰδίας του οὐσίας. Ὀκτάκις ἢ δεκάκις ἐκλέχθη δημογέρων· δὲν ἐπέρασεν ἔτος, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἦτον ἢ δημογέρων, ἢ ἐπίτροπος τῆς ἐκκλησίας, ἢ τοῦ νοσοκομείου, ἢ πρωτομαγίστῳ τοῦ συστήματος τῶν Χίων ἐμπόρων. Παρὰ τὰς φροντίδας ταύτας, ὅσοι εἶχαν διχονοίας ἐμπορικὰς, οἰκιακὰς ἢ ἄλλας ὅποιασδήποτε διαφορὰς, εἰς τὸν πατέρα μου κατέφευγαν, ὡς μόνον ἰκανὸν νὰ τὰς διαλύσῃ μὲ τὴν ἐμπειρίαν του, καὶ νὰ εἰρηνοποιήσῃ τοὺς διαφορομένους μὲ τὴν ἔμφυτον ῥητορείαν. Διὰ ταῦτα του τὰ προτερήματα εἶχε τὸν ἐκλέξειν γαμβρὸν ὁ μητρικὸς μου πάππος, παραβλέψας πολὺ πλουσιωτέρους καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν ὑπόληψιν παρὰ τὸν πατέρα μου ἐπιθυμητὰς τῆς συγγενείας του γαμβροῦ.

Πυρωμένος ἀπὸ τόσον ἔρωτα παιδείας ὁ πατήρ μου, ἀκόλουθον ἦτο νὰ φροντίσῃ, τὴν παιδείαν τῶν τέκνων του. *Ἄν ὁ πάππος μου ἔζη ἀκόμη, εἰς ἐκεῖνον ἀδιστάκτως ἤθελεν ἐμπιστευθῆν τὴν φροντίδα· ἀλλ' ὁ θάνατος ἐκείνου τὸν ἠνάγκασε νὰ μᾶς παραδώσῃ εἰς τὸ τότε πρὸ μικροῦ συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον ἀπὸ ἄνδρα Χῆτον, Παντολέοντα τὸν Σεβαστόπωλον, τὸ ὁποῖον ἐσχολαρχεῖτο τότε ἀπὸ Μοναχόν τινα, Ἰθακῆσιον τὴν πατρίδα. Ὁ διδάσκαλος καὶ τὸ σχολεῖον, ὡμοιάζαν ὅλους τοὺς ἄλλου διδασκάλους καὶ τὰ σχολεῖα τῆς τότε Ἑλλάδος ἤγουν ἐδίδαν διδασκαλίαν πολλὰ πτωχὴν, συνώδευμένην μὲ ραβδισμόν πλουσιοπάροχον. Τόσον ἄφθονα ἐξυλοκοπούμεθα, ὥστε ὁ ἀδελφός μου μὴν ὑποφέρων πλέον, παραιτήθη τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν καὶ παρὰ γνώμην τῶν γονέων μας.

Δύο μάλιστα αἰτίαι ἰσχυροποίησαν τὴν ἰδικὴν μου ὑπομονήν· ἔρως παιδείας καὶ ἔρως τιμῆς. Ὁ ἔρως τῆς παιδείας δὲν ἦτον ὀλιγώτερον βίαιος παρὰ τὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον ἔρωτα. Τῆς τιμῆς τὸν ἔρωτα ἔτρεφε καὶ ἠύξανε πρῶτον ἡ φήμη τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ πάππου μου, Ἄδαμαντίου τοῦ Ῥυσίου, ἔπειτα ἄλλου συγγενοῦς μικρὸν παλαιότερου, τοῦ ἱατροφιλοσόφου Ἀντωνίου τοῦ Κοραῆ*), καὶ τρίτου τοῦ ζῶντος

*) Τοῦτου τὴν ᾠδὴν εἰς τὸν Δαγυεσσέα (Ode à Daguesseau) ἐξέδωκα κατὰ τὸ 1819 ἔτος. Ὁ Ἀντώνιος

ἀκόμη τότε, καὶ διδάσκοντας τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν εἰς τὴν Χίον, Ἱερομονάχου Κυρίλλου, ἀνεψιοῦ τοῦ πατρός μου (πρὸς μητρός). Ἦθελα σιωπήσειν καὶ ἄλλην αἰτίαν τῆς ὑπομονῆς μου, τὴν πλεονεξίαν, ἃν δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τιμὴν τοῦ μακαρίτου πάππου μου, καὶ εἰς παράδειγμα πῶς χρεωστοῦν νὰ θαρρύνωσιν οἱ γονεῖς τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀπογόνους των εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῶν καλῶν.

Εἶπα ὅτι ὁ πάππος μου, λυπημένος πολὺ διὰ τὴν στέρησιν ἀρσενικῶν τέκνων, ἐσπούδασε νὰ κοινωνήσῃ μέρος τῆς σοφίας του εἰς τὰς θυγατέρας. Ἀφοῦ τὰς ὑπάνδρευσε προικισμένας παρὰ τὴν ἀργυρικὴν δόσιν, καθεμίαν μὲ οἶκον κατασκευασμένον ἐκ θεμελίων, ἐπρόσμενον ἀνυπομῶνως ἐξ αὐτῶν καρποὺς ἀρσενικοὺς, διὰ μόνην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τοὺς ἀναθρέψῃ αὐτὸς μὲ ἑλληνικὴν παιδείαν.

Βλέπων ὁμως πλησιάζοντα τὸν θάνατον, τοῦ ὁποίου πρόδρομος ἐγένεν ἡ τύφλωσις τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ φοβούμενος τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ποθουμένου, ἔγραψε τὴν διαθήκην του. Τὸ πρῶτον αὐτῆς κεφάλαιον ἄφινε κληρονόμον τῶν βιβλίων του, ἀπὸ τοὺς ἀρσενικοὺς μέλλοντας ἀπογόνους, τόν, ὅστις ἔμελλε πρῶτος ν' ἀφήσῃ τὸ ἑλληνικὸν σχολεῖον, διδαγμένος ἂν ὅσα ἤξευρεν ὁ διδάσκα-

τὴν ἐστιχοῦργησε, τὸ 1702 ἔτος, ὅτε διέτριβεν εἰς τοὺς Παρισίους.

λος τοῦ σχολείου. Οἱ συνεριζόμενοι μ' ἐμέ ἐξάδελφοι καὶ συσχολασταὶ μου, δὲν ἔδειξαν ὀλιγωτέραν προθυμίαν νὰ κληρονομήσωσι τὰ βιβλία· ἡ τύχη ὅμως ἔσυρε πρῶτον ἐμέ ἀπὸ τὸ σχολεῖον, καὶ μ' ἐκατάστησε κληρονόμον τῆς παππικῆς βιβλιοθήκης.

Τὰ βιβλία τοῦ πάππου μου δὲν ἦσαν πολλά· ἦσαν ὅμως ἀρκετὰ νὰ μὲ φέρωσιν εἰς αἴσθησιν πόσον ἦτον εὐτελής ἢ μὲ πολλοὺς ραβδισμοὺς ἀποκτηθεῖσα παιδεία, καὶ πόσον ἦτο γελοῖος ὁ τύφος τῆς κεφαλῆς μου γεννημένος ἀπὸ τὸν συνήθως καὶ κοινῶς τότε διδόμενον τίτλον, Λογιώτατος ἢ καὶ Σοφολογιώτατος, εἰς ὅλους χωρὶς ἐξαίρεσιν τοὺς γνωρίζοντας τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων καὶ τὰς συζυγίας τῶν ῥημάτων. Ἐφριξα ὅταν ἐκατάλαβα, πόσα βοηθήματα μ' ἔλειπαν ἀκόμη διὰ νὰ καταλαμβάνω μὲ πληροφορίαν τοὺς ἑλληνικοὺς συγγραφεῖς καὶ ἠγανάκτησα συλλογιζόμενος ὅσον ἐξώδευσα ματαίως καιρὸν εἰς ἀπόκτησιν, τόσον μικρᾶς ἐπιστήμης, τῆς ἐπιστήμης ὀλίγων λέξεων. Μόνην παρηγορίαν εὗρισκα τὸ νέον ἀκόμη τῆς ἡλικίας, ἥτις μ' ἐσυγχώρει νὰ ἀνοικοδομήσω ὁπωσοῦν τὴν κακοκτισμένην σοφίαν μου. Ἄλλ' εἰς πόλιν, ἂν καὶ μεγχλόπολιν, ὅποια ἦτον ἡ Σμύρνη τότε, ἔλειπαν τὰ μέσα τοιαύτης ἀνοικοδομῆς· καὶ τοῦτο ἐσφόδρυνε τὸ ἐκ γενετῆς τρεφόμενον εἰς τὴν ψυχὴν μου μῖσος κατὰ των Τούρκων, ὡς αἰτίων τῆς τοιαύτης ἐλλείψεως, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ

ἀρνηθῶ τὴν πατρίδα μου, τὴν ὁποίαν ἔβλεπα πλέον ὡς μητριαν παρά ὡς μητέρα μου. Ἡ τόση ἐπιθυμία ἐξήπτετο καθημέραν καὶ μ' ἐφλόγιζεν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν μάλιστα τῶν λόγων τοῦ Δημοσθένους, ἕως ἔβλαψε καὶ τὴν ὑγείαν μου. Ἀπὸ τὸ δέκατον τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας ἤρχισα νὰ πτύω αἷμα καὶ τὸ ἔπτυσσα ἀδιαλείπτως μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ. Ἀπὸ τότε δὲν ἔπαυσα νὰ τὸ πτύω, ἐκ μακρῶν διαστημάτων ὅμως, ἕως σχεδὸν τὸ ἐξηκοστόν. Μ' ὅλον τοῦτο οὔτ' ἡ νοσερὰ κατάστασις, οὔτ' ὁ φόβος μὴ τὴν αὐξήσω, δέν μου ἐμπόδισε τὴν δίψαν τῆς παιδείας.

Μόλις εὔρισκα ἄνθρωπον νὰ μὲ διδάξῃ τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν, καὶ πλειοτέραν δυσκολίαν ἀπήντησα νὰ εὔρω διδάσκαλον τῆς Γαλλικῆς. Ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα ἦτον ἡ μόνη τότε διδασκομένη εἰς ὀλίγους τινὰς νέους, τὸ πλέον δι' ἐμπορικὰς χρείας παρά μὲ σκοπὸν ν' αὐξήσωσι τὴν γνῶσιν των· καὶ τῆς Γαλλικῆς ἐπενόησα πρῶτος σχεδὸν ἐγὼ νὰ ζητήσω διδάσκαλον, βοηθούμενος ἀπὸ τοῦ πατρός μου τὴν πρόθυμον χορηγίαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς Ἰταλικῆς καὶ ὁ τῆς Γαλλικῆς διδάσκαλος τοῦτο μόνον ἐδιάφεραν ἀπὸ τὸν ὅποιον εἶχα ἐλευθερωθῆν τῆς ἑλληνικῆς διδάσκαλον, ὅτι μ' ἐδίδασκαν χωρὶς ραβδισμούς.

Καὶ τὰς δύο ταύτας γλώσσας ἐσπούδαζα ὅχι τόσο διὰ τὴν ἀπ' αὐτὰς ὠφέλειαν, ἐπειδὴ οὔτ' εἶχα, οὔτ' εὐκόλον ἦτο νὰ δανεισθῶ, εἰς ἀνάγνωσιν. Ἰταλικὰ ἢ Γαλλικὰ βιβλία, ὅσον ὡς

προοδοποίησιν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς λατινικῆς γλώσσης. Τὴν ἐπιθυμίαν ταύτης τῆς γλώσσης ἀναφαν εἰς τὴν ψυχὴν μου αἱ Λατινικαὶ σημειώσεις πολλῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, καὶ ἐξαιρέτως αἱ σημειώσεις τοῦ Κασωβῶνος. Εὐρέθη κατὰ τύχην μεταξὺ τῶν βιβλίων τοῦ πάππου μου ἡ μετατυπωθεῖσα (1707) εἰς Ἀμστελόδαμον ἔκδοσις τοῦ Στράβωνος ἀπὸ τὸν Κασωβῶνα. Λέγω κατὰ τύχην· διότι τοιαῦται ἐκδόσεις εἰς τὴν Σμύρνην τότε ἦσαν ἀπὸ τὰ ἀνήκουστα. Εἰς τὸ σχολεῖον, ὅπου ἐσπούδαζα, δὲν εὐρίσκετο, καὶ πιθανὸν ὅτι οὐδ' ἐγνωρίζετο ὅλως ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν μου ἡ καλὴ ἔκδοσις τοῦ Στράβωνος. Ὁ πάππος μου εἶχε τὴν ἀποκτήσειν, ὡς καὶ ἄλλων τινῶν συγγραμμάτων καλὰς ἐκδόσεις, διότι ἐμπορεύετο ἐξαιρέτως μὲ τὴν Ὀλλανδίαν, ὅθεν ἐφρόντιζε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ Ἀμστελόδαμον, κατὰ καιρὸν, καὶ ἑλληνικὰ βιβλία εἰς ἰδίαν του χρῆσιν. Ὅσακις ἤνοιγα τὸν Στράβωνα, ἐβασανιζόμην ἀπὸ μόνην τὴν ὄψιν τῶν μακρῶν τοῦ Κασωβῶνος σημειώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων ἤλπιζα νὰ καταλάβω τὸ κείμενον, ἐπειδὴ δὲν εἶχα νὰ προσμένω ἀπ' ὅσα ἐδιδάχθην εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον μεγάλην βοήθειαν.

Διὰ νὰ ἀποκτήσω τὴν γνῶσιν τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἔπρεπε νὰ πρόσδράμω εἰς τοὺς εὐρισκομένους εἰς τὴν Σμύρνην Δυτικούς ἱερωμένους, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἰησοῦτας· πρᾶγμα δύσκολον, διὰ τὴν κατ' αὐτῶν πρόληψιν, τρεφομένην μά-

λιστα ἀπὸ τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς μανίαν τοῦ
προσηλυτισμοῦ, μανίαν τόσον σφοδρὰν, ὥστ'
ἐνόμιζαν, καὶ νομίζουν ἀκόμη σήμερον, οἱ ἐχθροὶ
τοῦ Ἰησοῦ Ἰησοῦται τὴν ἐπιστροφὴν ἐνὸς Γραι-
κοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν πολὺ πλεόν ἀξιόμι-
σθον ἔργον παρὰ νὰ κατηγήσῃσι δέκα Τούρκους,
ἢ δέκα εἰδωλολάτρας. Τὸ πρᾶγμα ἤθελ' εἶσθαι
πολὺ δυσκολώτερον, ἂν ἔζη ὁ πάππος μου· πῶς
ἦτο δυνατόν νὰ μὲ παραδώσῃ εἰς χεῖρας Ἰησοῦ-
τῶν, ὁ Ἀδαμάντιος Ῥύσιος, ὅστις ἐσύνταξε
ποίημα ὀλόκληρον διὰ στίχων Ἰαμβικῶν κατὰ
τῶν καταχρήσεων τοῦ παπισμοῦ, ἐπιγραφόμενον,
Λατίνων θρησκείας ἔλεγχος, εἰς 36 κεφά-
λαια, κ' ἐφρόντισε νὰ τυπωθῇ εἰς τὸ Ἀμστελό-
δαμον *) διὰ νὰ τὸ μοιράζῃ δωρεὰν εἰς τοὺς ὁμο-
γενεῖς του, ὡς προφυλακτικὸν κατὰ τῆς παπικῆς
μανίας φάρμακον.

Ὅ,τι περιερχόμενος ἐζήτουν μὲ τόσῃ ἐπιθυ-
μίαν, μὲ τὸ ἐπρόσφερον ἀνελπίστως ἢ τύχη. Καὶ
τὸν χρόνον τοῦτον νομίζω κ' ἐνθυμοῦμαι μ' εὐ-
γνωμοσύνην, ὡς τὸ εὐτυχέστερον μέρος τῆς ζωῆς
μου, διότι εὗρηκα διδάσκαλον ἱκανὸν ὄχι μόνον νὰ
μὲ διδάξῃ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ νὰ

*) Τὸ ἔτος τῆς τυπώσεως εἶναι τὸ 1748. Ἀποθανὼν
κατὰ τὸ 1747 ἔτος, δὲν ἔφθασε νὰ τὸ ἴδῃ τυπωμένον καὶ
τοῦτο εὐτυχῶς, διὰ νὰ μὴν ἴδῃ τόσον πλήθος τυπογραφικῶν
σφαλμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μέρη τοῦ ποιήματος ἔγι-
ναν ἀκατανόητα. Ἐφρόντισα νὰ φέρω ἕν ἀντίτυπον ἀπὸ τὴν
Σμύρνην διὰ νὰ τὸ προσφέρω εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην,
εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τὸ ἐπρόσφερα (1829).

χαλινώση τῆς ζεύσεως μου νεότητος τὰς ἀτάκτους ὁρμάς.

Ἰεράτευε τότε εἰς τὸν ναῖσκον τοῦ προξένου (consul) τῶν Ὀλλανδῶν ἀνὴρ σοφός, σεβάσμιος καὶ σεβαστός, Βερνάρδος Κεῦνος (Bernhard Keun). Ἐπειδὴ ἤκουσα ὅτι ἐζήτηε Γραικὸν ἐπιστήμονα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ νὰ τελειοποιήσῃ τὴν ὁποίαν εἶχε γνῶσιν αὐτῆς, ἐπρόσφερα διὰ φίλου τινὸς τὴν διδασκαλίαν μου εἰς μαθητήν, ὅστις ἐγνώριζε τὴν γλῶσσαν ἴσως ἐντελέστερον παρ' ἐμέ, καὶ δὲν ἐχρειάζετο παρὰ τὴν διδασχὴν τῆς σημερινῆς προφορᾶς. Νομίζων ὁ χρηστός Βερνάρδος, ὅτι ἐπεθύμουν ἀργυρικὸν μισθὸν τῆς διδασχῆς μου, καὶ ἔτοιμος νὰ τὸν πληρώσῃ ὅταν ἤκουσεν ὅτι δὲν ἐζητοῦσα ἄλλο πλὴν νὰ με ἀντιδιδάξῃ τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, τὸ ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς, πλεον ἀπὸ φιλόανθρωπον ἐπιθυμίαν νὰ εὐεργετήσῃ νέον πρόθυμον νὰ διδασχῆ, παρὰ ἀπὸ χρείαν, ἥτις ἐμελλε νὰ παύσῃ μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας. Ὀλίγαι ἀληθῶς ἐβδομάδες τὸν ἤρκεσαν νὰ προσφέρῃ, ὡς ἐπρόφερα, τὴν γλῶσσαν· καὶ τὸ ἐξῆς, με πρόφασιν χρείας, μ' ἐκράτησε πολὺν ἀκόμη καιρὸν, ὅσον ἀκόμη διέτριψα εἰς τὴν Σμύρνην πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου. Ἡ πρὸς ἐμέ του εὐνοια κῆρυξεν τόσον, ὥστε νὰ με προσκαλῆ νὰ τὸν συνοδεύω εἰς τοὺς μετὰ τὸ γεῦμα περιπάτους, νὰ με διδάσκῃ πάντοτε διὰ ζώσης φωνῆς ὅσα ἐγνώριζε χρήσιμα εἰς τὴν εὐδαιμονίαν μου, νὰ με δανείζῃ Λατίνους ἐνδόξους συγγρα-

φείς, και τέλος να με αφήνη μόνον εις την βιβλιοθήκην του, όσάκις ήναγκάζετο να διατρίβη έξω τής κατοικίας του.

Έλησμόνησα να ιστορήσω, ότι, πριν γνωρίσω τον σεβάσμιον τούτον διδάσκαλον, έπόθησα την γνώσιν τής 'Αραβικής γλώσσης. Παρατρέχω την αίτιαν του πόθου τούτου, φοβούμενος μη φανώ, ότι γράφω μυθιστορίαν. 'Αλλ' έπρεπ' έξανάγκης να λάβω διδάσκαλον Τουρκον· και τούτο ήτον άδύνατον εις έμέ, επειδή και μόνον τ'όνομα, Τουρκος, μ' έπροξένει σπασμους άλλοκότους. Έμάθα ότι των 'Αράβων ή γλώσσα ειχε μεγάλην συγγένειαν με την 'Εβραϊκήν· όθεν άπεφάσισα να ζητήσω, κ' ευρηκα διδάσκαλον 'Εβραϊον. 'Αλλ' όποιον διδάσκαλον! Έπαθον και αυτοι οι ταλαίπωροι, ό,τι έπάθαμεν ήμεις· καθως χάσαντες την προγονικην γλώσσαν εκαταντήσαμεν εις τα νομιζόμενα και όνομαζόμενα από τινος Καλά γραμματικά τής γλώσσης, παρόμοια και αυτοι εκαυχώντο εις τα Καλά έβραϊκά των. Μ' όλον τούτο έσπούδαζα την 'Εβραϊκήν γλώσσαν ως προοδοποίησιν τής 'Αραβικής, μ' έλπίδα να ευρω ποτέ και ταύτης διδάσκαλον όχι Τουρκον. Η χρεία να πληρόνω τον 'Εβραϊον διδάσκαλον με ήνάγκασε φυσικά να προσδράμω εις τον πατέρα μου. Εις εκείνην του χρόνου την περίοδον (1764) και του γένους την κατάστασιν, πäs άλλος πατήρ από τους κατοίκους τής πόλεως, χωρίς έξαιρέσιν, άκούων τον υίόν του να

ζητῆ ἑβραϊκῆς γλώσσης διδάσκαλον, ἤθελε καλέσειν ἰατρόν, νομίζων ὅτι ἐπαραφρένησεν ὁ υἱός του. Ἄλλ' ὁ χρηστός καὶ φρόνιμος πατήρ μου, ἠρέκεσθη μόνον νὰ μ' ἐρωτήσῃ, εἰς τί ὠφέλει ἡ Ἑβραϊκὴ γλῶσσα. Ἀφοῦ τὸν εἶπα, ὅτι ἐχρησίμευεν εἰς ἀκριβεστέραν κατάληψιν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, Καλά! ἄρχισε λοιπόν, μ' ἀπεκρίθη. Ποτέ δὲν ἐνθυμήθην τὴν λακωνικὴν ταύτην ἀπόκρισιν, χωρὶς νὰ δακρῦσω. Τόση ἦτον ἡ εἰς τὴν παιδείαν μου προθυμία του, τῆς ὁποίας ἀπόδειξις εἶναι καὶ τοῦτο· πολλάκις ἐπεθύμησα εἰς τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν νέων, ἑορτάσιμον ἔνδυμα νέον, καὶ μ' ἀνέβαλλεν ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα εἰς τὸ Πάσχα, καὶ ἀπὸ τοῦτο πάλιν εἰς τὰ Χριστούγεννα. Οὔτε διδάσκαλον, οὔτε βιβλίον ὅμως ἢ ἄλλο τι ὄργανον παιδείας ζητοῦντα δὲν μ' ἀνέβαλε ποτέ.

Ὡς τόσον ἡ ἀμάθεια τοῦ Ἑβραίου διδασκάλου μου, ἤθελε μὲ ἀποσπάσειν ἀπὸ τὴν μελέτην τῆς γλώσσης, ἂν δὲν εὔρισκα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ καλοῦ μου ἄλλου φιλοστόργου διδασκάλου καὶ πατρός, τοῦ Βερνάρδου, βοηθήματα καὶ ταύτης, ὡς καὶ τῆς Λατινικῆς, καὶ ἀκόμη τῆς Ἑλληνικῆς. Ἄλλὰ τοῦτο ἐξῆψε τὸν ὅποτον συνέλαβα πρὸ πολλοῦ ἔρωτα νὰ ἱστορήσω τὴν Εὐρώπην. Ἐπειδὴ ἔβλεπα, ὅτι οἱ Εὐρωπαῖοι, μὴν ὄντες Ἕλληνες μηδὲ Ῥωμαῖοι, εἶχαν βοηθήματα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς παιδείας, μὴν ὄντες Ἑβραῖοι, εἶχαν καὶ γραμματικὰς καὶ

λεξικά τῆς Ἑβραϊκῆς γλῶσσης, ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἑβραίους, φυσικὰ ἔπρεπε νὰ συμπεράνω, ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν Εὐρώπην κατέφυγαν καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης, ἀκόμη καὶ τῆς Παλαιστίνης, τὰ φῶτα.

Ὁ πατήρ μου ἐπώλει μεταξωτά, ἐμπορευόμενος εἰς τὸ λεγόμενον Βεζεστένιον τῆς Σμύρνης, ὅπου ἦσαν καὶ οἱ ἄλλοι Χῆτοι, καὶ ὄχι, ὡς λέγει ὁ βιογράφος μου *), εἰς τὴν Χῆον, ὅθεν ἀνεχώρησεν, εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, χωρὶς πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐπεθύμει νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριόν του καὶ διὰ θαλάσσης εἰς τὴν Ὀλλανδίαν, κατὰ μίμησιν τοῦ πενθεροῦ του καὶ πάππου μου· ἀλλ' ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ ἐκεῖ ἄνθρωπον οἰκεῖον, καὶ ὄχι νὰ ἐμπορευέται διὰ μέσου τῶν Ὀλλανδῶν, ὡς ἔκαμνεν ὁ πάππος μου. Μετὰ πολλὰ ἐμπόδια ἐκ μέρους τῆς μητρὸς μου, ἀπεφασίσθη νὰ ὑπάγω εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον. Ἡ μήτηρ μου ἐλογίζετο τὸ διὰ θαλάσσης ταξείδιον ὀλίγον διάφορον ἀπὸ τὸν θάνατόν μου· ἐγὼ δὲ πάλιν ἀπεστρεφόμεν τὸν ἐμπορικὸν βίον, ὡς μέγα ἐμπόδιον νὰ ἀπολαύσω τὴν ποθουμένην παιδεῖαν. Μ' ὅλον τοῦτο ἔκρινα τὸ ταξείδιον εὐτύχημα μέγα διὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ ἀσχολία τοῦ ἐμπορίου ἔμελλε νὰ μ' ἀφίνη καὶ καιρὸν ἰκανὸν νὰ θησαυρίζω ὅσῃν ἦτο δυνατόν, ἂν ὄχι ὅσῃν ἐδιψοῦσα, σοφίαν.

Ἐμβῆκα λοιπὸν (1772) εἰς πλοῖον Δανικόν,

*) Biographie nouvelle des Contemporains, t. V, p. 52.

καὶ μετὰ 26 ἡμερῶν θαλασσοπορίαν κατευωδῶ-
 θην εἰς Λιθόρνον, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, ἐκεῖ-
 θεν εἰς τὸ Ἀμστελδάμον, συνωδευμένος μὲ πολ-
 λὰς ἐπιστολάς συστατικὰς. Μία μόνη ἀπ' αὐτὰς
 μ' ὠφέλησεν, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ φίλου καὶ διδασκά-
 λου μου (Bernhard Keun), πρὸς ἄλλον μινί-
 στρον φίλον του, ὀνομαζόμενον Ἀδριανὸν Βύρ-
 τον (Adrien Buurt), ἄνδρα μεταξὺ τῶν τότε
 εὐρισκομένων ἐκεῖ μινίστρων σοφώτατον, σεβα-
 σμιώτατον καὶ σεβαστότατον.

Ὁ σωκρατικὸς οὗτος διδάσκαλος μ' ἐδέχθη ὡς
 υἱόν του, καὶ ἀφοῦ ἐξέτασε τὰς μικρὰς μου γνώ-
 σεις, μ' ἐρώτησεν, ἂν μ' ἐσυγχωροῦσαν αἱ ἐμπο-
 ρικαὶ ἀσχολίαι νὰ ὑπάγω δις τῆς ἐβδομάδος εἰς
 αὐτόν, νὰ διδάσκωμαι ὅσα ἔκρινεν ἀναγκαῖα εἰς
 τὸ καλῶς συλλογίζεσθαι, ἀπὸ τὸ ὅποιον (ὡς ἔλεγε)
 ἔπρεπε ν' ἀρχίζη ἡ ὀρθὴ παιδεία. Ἐδέχθην, δὲν
 λέγω μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ μὲ ἐνθουσιασμόν, τὴν
 ἀπροσδόκητον ταύτην πατρικὴν πρόσκλησιν, καὶ
 ἐδιδασκόμεν ἄπ' αὐτόν τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλεί-
 δου, καὶ τὴν Λογικὴν ἐπιστήμην. Ταύτην ἐσπού-
 दाζα εἰς βιβλίον Λογικῆς συνταγμένον ἀπ' αὐτὴν
 του τὴν σοφὴν σύζυγον, Καρολίαν (Iosina Ca-
 rolina van Lynden), σύνταγμα ὁλότελα διά-
 φορον*) ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχα διδαχθῆν εἰς τὸ
 σχολεῖον τῆς Σμύρνης Λογικὴν.

*) Φυλάσσω ἀκόμη εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου ταύτην τὴν
 λογικὴν (γεγραμμένην εἰς τῶν Ὀλλανδῶν τὴν γλῶσσαν) δῶ-
 ρον πολῦτιμον τῆς σεβασμίας Καρολίνας. Ἐγὼ καὶ τοῦ ἀν-

Ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ ἡ σοφὴ του σύζυγος ἦσαν ἄτεκνοι· εὐδαίμονες ὁμῶς, διότι ἐσυνεργούσαν καὶ οἱ δύο εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἰδίων πολιτῶν. Παρὰ τὴν πλουσίαν βιβλιοθήκην εἶχαν καὶ ταμεῖον φυσικῆς ἱστορίας· καὶ αἱ δύο τῆς ἐβδομάδος ἡμέραι, αἱ δωρηθεῖσαι εἰς ἐμὲ τὸν ξένον, ἦσαν διωρισμένοι καὶ εἰς πολλῶν ἐπιστήμων πολιτῶν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. Αἱ θυγατέρες ἤρχοντο νὰ ἀκούωσι τὴν διδασχὴν τῆς Καρολίνας, καὶ οἱ υἱοὶ ἐδίδασκοντο ἀπὸ τὸν σύζυγον αὐτῆς Ἀδριανόν.

Εἰς τῶν δύο τούτων σεβασμίων προσώπων, καὶ τοῦ προτέρου φίλου καὶ διδασκάλου μου σεβασμίου Βερνάρδου, τὴν ἀρετὴν χρεωστῶ, ὄχι τὴν ἀρετὴν μου, ἀλλὰ τὴν ὀπωσδῆποτε χαλίνωσιν τῶν παθῶν μου. Ἡ νεότης μου ἐσαλεύετο ἀπὸ τρικυμίας παθῶν, καὶ ἄλλο δὲν μ' ἔσωσεν ἀπὸ τὸ ναυάγιον παρὰ ἢ πρὸς τοὺς διδασκάλους μου αἰδῶς, καὶ ἡ φιλοτιμία νὰ ἀξιωθῶ τῆς ἀγάπης των. Τοιαύτην κρίνω τώρα καὶ τὴν νεότητα τοῦ πατρός μου· πιθανόν, ὅτι οὐδ' ἐκεῖνος ἤθελε σωθῆν, ἂν δὲν ἐφιλοτιμεῖτο νὰ ἀξιωθῆ τῆς ἀγάπης τοῦ Ἀδαμαντίου Ρυσίου. Μάθημα ἀναγ-

δρὸς τῆς τινὰ συγγράμματα, καὶ αὐτὰ εἰς Ὀλανδικὴν γλῶσσαν. Ἐν ἀπὸ ταῦτα μετέφρασεν εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν ὁ πρῶτός μου διδασκαλος (Bernhard Keun), ἐπιγραφόμενον *Abbrégé de la Théologie dogmatique*, τοπομένον εἰς Ἀμστελῶδαμον, 1779. Σώζεται καὶ τοῦτο εἰς τὴν βιβλιοθήκην μου.

καῖον εἰς τοὺς γονεῖς, ὅσοι φροντίζουν τὴν σωτηρίαν τῶν ἰδίων τέκνων, νὰ τὰ παραδίδωσιν εἰς τοιοῦτους διδασκάλους, ὁποῖων ὄχι μόνον νὰ θαυμάζωσι τὴν σοφίαν, ἀλλὰ καὶ νὰ διψῶσι τὴν ἀγάπην, καὶ νὰ τρέμωσι τὴν καταφρόνησιν.

Εἰς τὸ Ἀμστελόδαμον διέτριψα ἕξ ἔτη, καταγινόμενος εἰς τὸ ἐμπόριον, καί, καθ' ὅσον μ' ἐσυγχώρει ἡ ἀσχολία τοῦ ἐμπορίου, εἰς τὴν παιδείαν, ἐνοχλούμενος ἀδιαλείπτως ἀπὸ σφοδρὰν ὄρεξιν νὰ μὴν ἐπιστρέψω πλέον εἰς τὴν τυραννουμένην πατρίδα μου. Τὸ παιδιόθεν τρεφόμενον εἰς τὴν ψυχὴν μου κατὰ τῶν Τούρκων, μῖσος κατήντησεν, ἀφοῦ ἐγεύθη ἐνομομουμένης πολιτείας ἐλευθερίαν, εἰς ἀποστροφήν μανιώδη. Τοῦρκος καὶ θηρίον ἄγριον εἰς τὸν λογισμὸν μου ἦσαν λέξεις συνώνυμοι, καὶ τοιαῦται εἶναι ἀκόμη, ἂν καὶ εἰς τῶν μισοχριστῶν φίλων τοῦ τυράννου τὸ Λεξικὸν σημαίνωσι διάφορα πράγματα.

Μ' ὅλον τοῦτο ἠναγκάστην νὰ ἐπιστρέψω, καὶ ἐπέρασα διὰ Βιέννης (ὅθεν εἶχα περάσειν καὶ πρότερον ὑπάγων εἰς Ἀμστελόδαμον) διὰ νὰ ἴδω καὶ δεῦτερον τὸν θεῖόν μου (ἀδελφὸν τοῦ πατρός μου), Σωφρόνιον, Ἀρχιεπίσκοπον Βελιγραδίου, ὅστις κατατρεχόμενος ἀπὸ τὸν ἐκεῖ Πασᾶν, εἶχε καταφύγειν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Μαρίας Τερέζης, αὐτοκρατορίσσης τῆς Γερμανίας.

Μετὰ τεσσαρακονθήμερον διατριβὴν εἰς τὴν Βιένναν, ἐπέρασα εἰς Τεργέστην, κ' ἐκεῖθεν εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου διέτριψα ὅλον σχεδὸν τὸν

χειμῶνα τοῦ 1778 ἔτους, βοσκόμενος ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐλπίδα νὰ λάβω ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου τὴν ζητηθεῖσαν ἄδειαν νὰ περάσω εἰς τὴν Γαλλίαν, νὰ σπουδάσω τὴν ἰατρικὴν. Ὁ σκοπός μου δὲν ἦτο νὰ κατασταθῶ ἰατρός· εἰς δύο μόνα πράγματα ἀπέβλεπα νὰ κερδαίνω τὸν καιρὸν νὰ μὴ βλέπω Τούρκους, ἢ ἂν ἀναγκασθῶ τελευταῖον νὰ τοὺς ἶδω, νὰ ζῶ μετὰ τῶν ὡς ἰατρός, ἐπειδὴ τὸ θηριῶδες ἔθνος τοῦτο εἰς μόνους τοὺς ἰατροὺς ἀναγκάζεται νὰ ὑποκρίνεται κάποιαν ἡμερότητα.

Εἰς τὴν Σμύρνην κατευωδῶθην, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πυρκαϊάν, ἣτις ἀφάνισε μέγα μέρος τῆς πόλεως, σειομένης ἀκόμη καὶ ἀπὸ σεισμόν. Αἱ κοιναὶ δυστυχίαι ἠνωμένοι μετὰ τῆς ἰδίας (ἐπειδὴ ἐπυρπολήθη καὶ ὁ γονικός μου οἶκος) μοῦ μετέβαλαν τὴν ἀποστροφὴν τῆς μετὰ Τούρκους συγκατοικήσεως, εἰς τόσῃν μελαγχολίαν, ὥστε ἐκινδύνευσα νὰ πέσω εἰς ἀληθινὴν παραφροσύνην. Καὶ ἐδῶ τὸνομα παραφροσύνη, δὲν εἶναι ῥητορικὴ ὑπερβολή· σήμερον ἀκόμη ἐνθυμούμενος τὴν τότε ταραχὴν τῆς κεφαλῆς μου, βέβαιον οὐμαί, ὅτι ἤθελα ἀφεύκτως παραφρονήσειν, χωρὶς τὰς καθημερινὰς παρηγορίας τοῦ διδασκάλου καὶ φίλου μου Βερνάρδου. Μὲ σχεδὸν μόνον αὐτὸν ἦτον ἡ συχνότερά μου συναναστροφὴ εἰς τεσσάρων ἐτῶν διάστημα, ὅσον διέτριψα ἀκόμη εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ κατέφευγα ὀλίγα στάδια μακρὰν τῆς πόλεως εἰς τὴν ἐξοχήν, διὰ νὰ μὴ βλέπω Τούρκους. Οἱ γονεῖς μου

ἔτρεφαν ἀκόμη τὴν ἐλπίδα νὰ μὲ κρατήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα· κ' ἔμεταχειρίσθησαν παντοίους τρόπους, ἕως καὶ αὐτὸ τοῦ γάμου τὸ δέλεαρ, νὰ μεταβάλωσι τὴν γνώμην μου. Τὸ δέλεαρ τοῦτο ἤθελεν ἐξάπαντος μὲ συναρπάσειν, καὶ διὰ τὸ νέον τῆς ἡλικίας μου, καὶ διὰ τὸ κάλλος, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῆς νύμφης, ὄρφανῆς ἀπὸ πατέρα βαθύπλουτον, ἂν ὁ ἔρως τῆς ἐλευθερίας δὲν μ' ἐβίαζε νὰ καταφρονήσω πάσης λογῆς ἄλλους ἔρωτας. Οἱ γονεῖς μου βλέποντες ὅτι οὐδὲ τοῦτο ἴσχυσε νὰ μὲ μαλάξῃ, καὶ τὸν μέγαν κίνδυνον τῆς φθειρομένης καθημέραν ὑγείας μου, μ' ἐσυγχώρησαν τελευταῖον νὰ περάσω εἰς τὴν Γαλλίαν.

Διὰ νὰ συντάμω τὰ μεταξὺ, ἐπέρασα πάλιν εἰς Λιβόρνον, ἔπειτα εἰς Μασσαλίαν, καὶ κατευωδῶθην τελευταῖον εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον (Montpellier) τὴν 9 Ὀκτωβρίου 1782, καὶ ὄχι τὸ 1787*). Ἐκεῖ διέτριψα ἕξ ἔτη, καὶ ὄχι ὀκτῶ**), σπουδάζων τὴν ἰατρικὴν, ὅσον μ' ἐσυγχωροῦσε σῶμα ἀσθενημένον ἀπὸ τοὺς καθημερινούς κόπους τῆς σπουδῆς καὶ ἀπὸ τὸν σκώληκα λογισμὸν ὅτι ἔμελλα τελευταῖον νὰ ἐπιστρέψω εἰς τυραννουμένην ἀπὸ Τούρκους πατρίδα.

Εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον ἔμαθα τὴν θλιβερὰν ἀγγελίαν, ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθανε τὴν 21

*) Biographie nouvelle des Contemporains, t. V, p. 52.

**) Ibid. pag. 53.

Ἰουλίου 1783, καὶ ἡ μήτηρ μου τὸν ἠκολούθησε μετὰ χρόνον ἕνα. Αἰωνία των ἡ μνήμη! Τοιούτους γονεῖς εὐχομαι εἰς ὅλους τοὺς νέους.

Ἐδῶ ἀναγκάζομαι πάλιν νὰ διορθώσω ἄλλο λάθος τοῦ βιογράφου μου. Λέγει, ὅτι ἡ εἰς Μοντ-σπελλιέρον διατριβὴ καὶ σπουδὴ μου ἔγινε μὲ χορηγίαν ἐτήσιον φρ. 2000 τοῦ Βερνάρδου *). Ὁ καλὸς μου οὗτος φίλος καὶ διδάσκαλος ἤθελε μετὰ χαρᾶς δράμειν εἰς βοήθειάν μου ἂν ἡ χρηματικὴ του κατάστασις τὸν ἐσυγχώρει τοιαύτας χορηγίας. Δὲν ἔλειψεν ὅμως οὔτ' αὐτὸς οὔτ' οἱ συγγενεῖς μου νὰ παχύνωσι μὲ προσωρινὰς δωρεὰς τὴν ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου, ἐνόσφ ἐζοῦσαν, καὶ μετὰ θάνατον αὐτῶν, ἀπὸ τὴν πώλησιν τῆς ἀνακτισθείσης γονικῆς οἰκίας, καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους μου κόπους χορηγουμένην βοήθειαν. Ἐκ τῶν κόπων τούτων ἦτο καὶ ἡ ἀπὸ τὸ Γερμανικὸν εἰς τὸ Γαλλικὸν μετάφρασις τῆς κατηχήσεως τοῦ Ῥώσου Πλάτωνος, τῆς Κλινικῆς ἰατρικῆς (*médecine clinique*) τοῦ Selle, τὴν ὁποίαν ἐξέδωκα κατὰ τὸ 1787 ἔτος εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον εὐρισκόμενος, καὶ ἄλλα τινὰ ἰατρικὰ συγγράμματα μεταφρασμένα ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν Γαλλικὴν, καὶ ἐκδομένα ἔπειτα εἰς τοὺς Παρισίους.

Ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὰ μαθήματά μου, ἐπεθύμησα νὰ ἱστορήσω καὶ τὰς νέας Ἀθήνας, τοὺς

*) Ibid. Ibid.

Παρισίους διὰ νὰ ἀποφύγω κὰν τὸ ὄνειδος τῶν, ὅσοι δὲν ἐγ-ώριζαν ἄλλοτε τὰς παλαιάς. Ἦλθα λοιπὸν εἰς τοὺς Παρισίους τὴν 24 Μαΐου 1788, συνωδευμένος μὲ συστατικὰς ἐπιστολάς τῶν Προφασσόρων μου, τῶν ὁποίων ἢ εἰς ἐμὲ εὐνοία καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Broussonet, τοῦ Grinaud καὶ τοῦ Chaptal, ἐχρημάτισεν ἔν ἀπὸ τὰ εὐτυχήματα τῆς ζωῆς μου.

Ἄλλ' ἦλθα εἰς καιρὸν, ὅτ' ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ γεννηθῆ ἡ ἀπὸ τὰ μέσα ταύτης τῆς ἑκατονταετηρίδος κυοφορουμένη παράδοξος, καὶ πρώτη εἰς τὴν ἱστορίαν, πολιτικὴ μεταβολὴ ἔθνους, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἠλπίζετο τοιαύτη μεταβολή. Οἱ Γάλλοι ἕως τότε ὅμοιοι τῶν Ἀθηναίων τὴν σοφίαν, τὴν ἡμερότητα τὴν φιλανθρωπίαν, τὴν ἐρασιμότητα, ἐκρίναντο καὶ ἑλαφροὶ ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἄξιοι ὅσων ἔγραψε κατὰ τῆς ἐλαφρίας ἐκείνων ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης. Ἡ μεταβολὴ ἔδειξεν, ὅτι εἰς τὸ φαινόμενον ἑλαφρὸν ἔθνος τοῦτο ἐκρύπτετο μέγας ἀριθμὸς φιλοσόφων ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἀνεκάλυψεν ἀπροσδοκῆτως ἡ κατάχρησις τῆς τότε ἀπολύτου μοναρχίας, καὶ κατέστησε νέας πολιτείας νομοθέτας.

Τὰς μέχρι τούτου ἀπορίας μου περὶ τῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπιστροφῆς, τὰς ὁποίας εἶχε μετριάσειν ὁ θάνατος τῶν γονέων μου, ἔλυσε πλέον ὀλότελα ἡ πολιτικὴ μεταβολὴ τῆς Γαλλίας, καὶ ἀπεφάσισα ἀμεταθέτως νὰ μὴ συζήσω εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τυράννους. Τοῦτο ἠῤῥησε καὶ τὴν ὁποίαν

ἔτρεφα ἐπιθυμίαν πρὸ πολλοῦ νὰ συνεργήσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν παιδεῖαν τῶν ὁμογενῶν μου, καὶ μάλιστα ἀφ' οὗ ἐπληροφόρηθην, ὅτι ἡ αὐξήσις καὶ ἐξάπλωσις τῆς παιδείας εἰς τὸ Γαλλικὸν ἔθνος ἐγέννησε τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας. Μόνον μέσον τοιαύτης συνεργίας εὗρισκα τὰς ἐκδόσεις τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων μὲ μακρὰ προλεγόμενα εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, ὥστε νὰ ἀναγινώσκωνται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς σπουδαστὰς τῆς παλαιᾶς γλώσσης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδιώτας. Εἰς τοιαύτην ἐπιχείρησιν ὁμως ἐχρειάζετο πλεοντέρα γνῶσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διὰ τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ κειμένου τῶν συγγραφέων. Εἰς ταύτης λοιπὸν τὴν ἀπόκτησιν ἔδωκα ὅλην μου τὴν προσοχὴν, ἀφίνων καὶ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ἰατρικῆς καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀσχολίαν.

Αἱ συμβᾶσαι ταραχαὶ ἀπὸ τοὺς ἔπειτα δημαγωγοὺς τῆς Γαλλίας, ἀνομοίους ὀλότελα τῶν ἀρχηγῶν τῆς μεταβολῆς ἔπρεπε ἐξ ἀνάγκης νὰ γεννήσωσι δημαγωγὸν δεινότερον, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὰς ταραχάς· καὶ τὸν ἐγέννησαν. Οὗτος ἦτον ὁ περιβόητος Ναπολέων. Στολισμένος μὲ κυβερνητικὰς καὶ στρατηγικὰς ἀρετάς, ὑπερτέρας ὧσιν μᾶς παρέδωκεν ἡ ἱστορία, καὶ δημιουργημένος ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ἐμπνέῃ φόβον εἰς τοὺς ταραχοποιούς, καὶ σέβας εἰς τοὺς ἐπιθυμητὰς τῆς ἡσυχίας, εἰς τοῦτο μόνον ἐπλανήθη, ὅτι δὲν ἐνόησεν ὁποῖους καρποὺς ἐπρόσμεναν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ τόσα του προτερήματα. Ἄντι νὰ ἐλευ-

θερώση τοὺς καταπονουμένους τῆς Εὐρώπης λαοὺς ἀπὸ τοὺς δεσπότας των, ἐπρόκρινε νὰ γενῆ αὐτὸς δεσποτῶν δεσπότης. Ἀντὶ νὰ σπείρη τὴν εὐδαιμονίαν εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ νὰ κατασταθῆ θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς, μακαριζόμενος ἀπὸ ἀθανάτους ὕμνους τῆς παρούσης καὶ τῆς ἐπερχομένης ἀπείρου γενεᾶς ἀνθρώπων, ἐπροτίμησε τὰ βρωμερὰ τῶν βρωμερῶν κολάκων θυμιάματα. Ἐπλανήθη ὁ ταλαίπωρος!

Ὁ μεγαλουργὸς ἀλλ' ὄχι μέγας οὗτος ἀνὴρ ὑπατεύων (ὑπατείαν, ἣτις ἔμελλε ν' ἀφανίσῃ καὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐλπιζόμενα πολλὰ καὶ μεγάλα καλὰ) ἐπεθύμησε τὴν μετάφρασιν τῆς Γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος. Ὅποτε μού εἰς τὸ Μοντσπελλιέρον διδάσκαλος τῆς χημείας, **Chaptal**, τότε δὲ λειτουργὸς τῆς ὑπατείας ἐπρόβαλε μεταφραστὰς τοῦ κειμένου τὸν **La Porte - du - Theil** καὶ ἐμέ, καὶ τρίτον τὸν γεωγράφον **Cosselin** διὰ τὰς γεωγραφικὰς παρατηρήσεις, διορίσας εἰς καθένα ἐξ ἡμῶν ἐτήσιον μισθὸν τοῦ ἔργου, φρ. 3,000, καὶ ὄχι σύνταξιν ἐτήσιον *) ἣτις ἔμελλε νὰ διορισθῆ μετέπειτα.

Κατὰ τὸ 1805 ἐπροσφέραμεν εἰς τὸν Ναπολέοντα (ὄχι πλέον ὑπάτον, ἀλλ' Αὐτοκράτορα) τὸν πρῶτον τόμον τῆς μεταφράσεως τοῦ Στράβωνος τυπωμένον. Πρὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ δευ-

*) Biographie nouvelle des Contemporains, t. V. p. 53.

τέρου, παρὰ τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῶν φρ. 3,000, μᾶς ἐφιλοδώρησεν ἀκόμη καθένα 2,000 φράγκων σύνταξιν ἐπὶ ζωῆς. Ὅταν μᾶς ἦλθεν ἡ ἀπροσδόκητος ἀγγελία τῆς συντάξεως ὑποπτευόμενος (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) τὰς μεγαλοδωρίας τοῦ Ναπολέοντος, καὶ φοβούμενος μὴ μ' ἀναγκάσῃ ποτὲ νὰ φανῶ εὐγνώμων ὑπὲρ τὸ δίκαιον, ἐπεθύμησα νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ τὴν εὐεργεσίαν. Μὴ δυνάμενος ὁμως νὰ τὸ πράξω μόνος, ἐπρόβαλα εἰς τοὺς συνεργάτας μου, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ μετὰφρασις τοῦ Στράβωνος ἔμελλε νὰ ἦναι μακρά, μᾶς ἐσύμφερε νὰ ἀποβάλωμεν, ἢ τὸν μισθὸν ἢ τὴν σύνταξιν· καὶ τὸ ἐδέχθησαν οἱ συνεργάται μου χωρὶς ἐναντίωσιν. Ἐγράψαμεν λοιπὸν κοινῶς οἱ τρεῖς πρὸς τὸν τότε λειτουργὸν παραιτούμενοι τὸν ἐτήσιον μισθὸν τῶν φρ. 3,000, καὶ ἀρκούμενοι εἰς τὴν ἐπὶ ζωῆς σύνταξιν τῶν φρ. 2,000. Ἡ ἀπόκρισις τοῦ λειτουργοῦ ἦτον ἐγκώμιον τῆς ἀφιλοκερδείας μας (*désintéressement*) ὡς τὴν ὠνόμαζε, καὶ παῦσις τοῦ ἐτησίου μισθοῦ. Ἄν ἐπρόβλεπα ὅσα κακὰ ἔμελλε νὰ προξενήσῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ συγκροτηθεῖσα μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν λαῶν, καὶ ἀσεβῶς ἐπονομασθεῖσα Ἁγία Συμμαχία, ἤθελα βέβαια προκρίνειν νὰ κυβερνᾶται σήμερον ἡ πατρίς μου μὲ τὸ σκῆπτρον ἐνὸς Ναπολέοντος, διώκτου τῶν Τούρκων ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, παρὰ μὲ τὴν σιδηρᾶν ράβδον πολλῶν ἀπολύτων δεσποτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων κανεὶς δὲν ἀξίζει τὸν Ναπολέοντα.

Τούτου τοῦ δυστυχοῦς Ναπολέοντος βασιλεύοντος ἕνας ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἐπρόβαλλεν εἰς τὸν μακαρίτην Κλαυῖερον, κ' ἐμέ, νὰ μᾶς ἀναδείξῃ μὲ δαψιλῆ ἀμοιβὴν ἐτήσιον βιβλοκρίτας (censeurs), αὐτὸν μὲν διὰ τὰ λατινιστί, ἐμέ δὲ διὰ τὰ Ἑλληνιστί ἢ Γραικιστί ἐκδιδόμενα βιβλία. Μὲ φρίκην ἀπέβαλεν ὁ φίλος μου τὸ πρόβλημα, καὶ νὰ φρίξω ὄχι ὀλιγώτερον μ' ἐκίνησε συλλογίζομενος, ὅτι ὅστις ἤλπιζεν ἀπὸ μᾶς τοιοῦτον ἔργον, πιθανὸν ὅτι μᾶς ἔκρινε ἱκανοὺς νὰ ἐκτελέσωμεν μὲ μισθὸν καὶ ἄλλα ἀτιμώτερα.

Ἄλλ' ἀφίνω τὸν Ἡρώα τοῦτον (δυστυχέστερον διότι ἐχώρισε τὰ ἰδιά του ἀπὸ τὰ κοινὰ συμφέροντα, παρὰ διότι κατεστράφη ἀπὸ ἀσυγκρίτως ὑποδεεστεροῦς του δεσπότας) καὶ ἀκολουθῶ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐξῆς βίου μου.

Ἐδῶ χρεωστῶ νὰ ἱστορήσω μίαν ἀπὸ τὰς τύχας τοῦ βίου μου, τὴν ὁποίαν ἤθελα σιωπήσειν ἂν δὲν μ' ἐκατάκριναν οἱ φίλοι μου ὡς ὑπερήφανον, οἱ μὴ φίλοι, ἴσως ὡς ἀνάξιον. Τὴν ὑπερηφανίαν βδελύσσομαι· ἀνάξιος πάλιν ὀλότελα νὰ κριθῶ τὸ ἀποστρέφομαι. Ἀπόρησαν τινὲς διὰ τί δὲν ἐζήτησα ποτὲ νὰ ψηφισθῶ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου. Ἴδου πῶς ἠκολούθησε τὸ πρᾶγμα. Ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκλεχθῆ μέλος τοῦ Πανεπιστημίου χρεωστεῖ πρῶτον νὰ ζητήσῃ δι' ἐπιστολῆς ἀπὸ τὸν πρόεδρον καὶ νὰ καταγράψῃ εἰς τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων· χρεωστεῖ δεῦτερον πρὸ τῆς ψηφοφορίας νὰ ἐπισκεφθῆ προσω-

πικῶς ἓνα καθένα ἀπὸ τοὺς ψηφοφόρους, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσῃ ταπεινῶς, νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ψῆφόν του. Τὸ πρῶτον μόνον ἐγνώριζα, καὶ τὸ πρῶτον ἐπλήρωσα, ἂν ὄχι ὡς χρέος ἀναγκαῖον, ὡς κἂν ἔθιμον ἄψογον καὶ κατεγράφθην ὡς ὑποψήφιος.

Τὸ αὐτὸ ἔτος (1805) τῆς ἐκδόσεως τοῦ πρώτου τόμου τοῦ Γαλλικοῦ Στράβωνος ἐξέδωκα διὰ δαπάνης τῶν Ζωσιμάδων τὸν πρόδρομον τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης, μὲ προλεγόμενα διεξοδικώτατα, εἰς ὄνομα Αὐτοσχεδίων στοχασμῶν. Ἡ διασπορά των εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ γεννηθεῖσα ἐξ αὐτῶν εὐνοια τοῦ γένους εἰς ἐμέ, μ' ἐδίδαξεν, ὅτι τὸ γένος ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται τὴν χρεῖαν τῆς παιδείας, κ' ἠύξησε τὰς ὁποίας πρὸ πέντε ἐτῶν *) εἶχα φανερώσειν ἐλπίδας τῆς πλησιαζούσης ἐλευθερίας του. Εἰς τοῦτο μόνον ἠπατήθην, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ τυράννου ἐπανάστασις τὴν ὁποίαν ἔθετεν ὁ λογισμὸς μου περὶ τὰ μέσα τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, συνέβη τριάκοντα χρόνους ἀρχήτερα. Ὅτι δὲ συνέβη παρὰ καιρὸν, ἐφάνη ἀπὸ τὴν θρασύτητα τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐπαναστάσεως (εἴτε αὐτομάτως, εἴτε καὶ ἀπὸ τὴν Ῥωσσίαν κινήθεντων) καὶ ἀπὸ τὴν ἔπειτα μέχρι τῆς σήμερον ἀφρονεστάτην διαγωγὴν πολλῶν πολιτευομένων εἰς τὴν Ἑλλάδα.

*) Ἴδε τὸ τέλος τῶν Προλεγομένων (Discours préliminaire) τοῦ κατὰ τὸ 1800 ἔτος ἐκδοθέντος Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων τοῦ Ἰπποκράτους.

διαγωγήν, ἣτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τόσῃν αἵματος ἀθώου χύσιν, καὶ παρ' ὀλίγον ἤθελ' ἀφανίσειν καὶ αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἀπὸ τοῦ πρόσωπον τῆς γῆς, ἂν οἱ στρατευόμενοι κατὰ τοῦ τυράννου, καὶ πεζοὶ καὶ θαλάσσιοι δὲν ἔπρασαν ἄλλῃθῶς ἄξια τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος κατορθώματα. Ἄν τὸ γένος εἶχε καὶ κυβερνήτας στολισμένους μὲ παιδείαν (κ' ἤθελεν τοὺς ἔχειν ἐξάπαντος, ἂν ἡ ἐπανάστασις συνέβαινε τριάκοντα χρόνους ἀργότερα) ἔμελλε καὶ τὴν ἐπανάστασιν νὰ κάμῃ μὲ πλειοτέραν πρόνοιαν, καὶ εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς νὰ ἐμπνεύσῃ τόσον σέβας, ὥστε ν' ἀποφύγῃ ὅσα ἔπαθε κακὰ ἀπὸ τὴν ἀντίχριστον Ἀγίαν συμμαχίαν.

Αἱ ἐκδόσεις μου δὲν ἔλειψαν ὁμῶς νὰ μοῦ γενήσωσι καὶ ἐχθροὺς, ὀλίγους τινὰς σχολαστικούς, ἐνωμένους μὲ ὄχι πολλοὺς τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος, οἱ ὅποιοι μὲ κατεπολέμησαν ἀγρίως ὡς καινοτόμον ὄχι μόνον εἰς τὰ περὶ παιδείας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν μου τὴν θρησκείαν. Μετανοῶ τώρα, ὅτι τοὺς ἀντεπολέμησα κ' ἐγώ· φρονιμώτερα ἤθελα πράξειν, ἂν ἀκολουθοῦσα τὸ σοφὸν παράγγελμα τοῦ Ἐπικτήτου, « Ἐδοξεν αὐτῷ ». Πρὶν ἐπιχειρήσῃ τις νὰ συμβουλεύῃ διόρθωσιν ἔργων στραβῶν, πρέπει νὰ προβλέπῃ καὶ τὸν μέλλοντα ἀπαραιτήτως πόλεμον ἀπὸ τοὺς ὄσων ἡ τιμὴ καὶ ἡ εὐτυχία κρέμεται καὶ τρέφετ' ἀπὸ τὰ στραβά· καὶ ἀντὶ νὰ ἐλπίζῃ πράγμα ἄδύνατον, εἰρήνην, ἀπ' αὐτοῦς, χρεωστεῖ ν' ἀκολουθῇ τὸ

ἔργον του ἀτάραχα, ἀρκούμενος εἰς τὴν εὐνοϊαν τῶν ὠφελουμένων ἀπ' αὐτό.

Πρὶν ἀρχίσω τὴν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην, ἐξέδωκα (1799) τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου Ἑλληνιστὶ καὶ Γαλλιστὶ μετὰ Προλεγόμενα καὶ σημειώσεις Γαλλικὰς ὁμοίως τὸ Περὶ ἀέρων, ὑδάτων, τόπων (1800) τοῦ Ἴπποκράτους*), τὸ Σάλπισμα πολεμιστήριον (1801), τὴν πρώτην ἔκδοσιν (1802) τῆς μεταφράσεως τοῦ Βεκαρίου**), τὸ Γαλλιστὶ γραμμέον Ὑπόμνημα περὶ τῆς παρουσίας καταστάσεως τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος (1803)***), ἀφοῦ πρῶτον τὸ ἀνέγνωσα εἰς τὴν τότε Ἑταιρίαν τῶν Ἀνθρωποτηρητῶν (des observateurs de l' homme), καὶ τοῦ Ἡλιοδώρου τὰ Αἰθιοπικὰ, μετὰ σημειώσεις Ἑλληνικὰς, καὶ Προλεγόμενα εἰς τὴν σημερινὴν τῶν Γραικῶν Γλῶσσαν (1804). Μετὰ τὸν Ἡλιοδώρον ἤρχισα (κατὰ τὸ 1805 ἔτος) τὴν ἀνωτέρω ὀνομασθεῖσαν Ἑλληνικὴν βιβλιοθήκην. Ταύτην ἠκολούθησα ἀδιακόπως μέχρι τῆς ἀρχῆς τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Ἑλλήνων****), μετὰ τὴν εὐχαρίστησιν τῶν ἀναγιγνω-

*) Κατὰ τὸ 1816 ἐξεδόθη δεύτερον, ἀλλὰ μόνον τὸ κείμενον τοῦ Ἴπποκράτους μετὰ τὴν μετάφρασιν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόσθεσα καὶ τὸν νόμον τοῦ Ἴπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ τὸ "Ὅτι ἄριστος ἰατρός καὶ φιλόσοφος.

**) Ἐξεδόθη δεύτερον ἢ αὐτὴ μετάφρασις κατὰ τὸ 1823 ἔτος.

***) Mémoire sur l' état actuel de la civilisation de la Grèce.

****) Συνίσταται σήμερον (1829) ἡ Ἑλληνικὴ βιβλιο-

σκόντων, ὥστ' ἔκριναν ὠφέλιμον τινές τῶν ὁμογενῶν μου νὰ συναθροίσωσι καὶ νὰ ἐκδώσωσιν εἰς τόμον χωριστὸν τὰ εἰς καθένα συγγραφέα Προλεγόμενα ἢ Αὐτοσχεδίους στοχασμούς.

Τὸ πλέον παράκαιρον παρὰ ἀπροσδόκητον τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς τῶν Ἑλλήνων ἔχυσε τόσον φόβον εἰς τὴν ψυχὴν μου, ὥστ' ἂν ἦτο δυνατόν εἰς τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πράγματος καὶ εἰς τὴν χρηματικὴν μου κατάστασιν, ἤθελα δημοσιεύσειν ἐνταυτῷ ὅλους τοὺς ἠθικοὺς καὶ πολιτικοὺς συγγραφεῖς, διὰ νὰ μετριάσω, ἂν ἦτο δυνατόν, τὰ προσδοκώμενα ἀπὸ τὴν μεταβολὴν κακὰ.

Ἄλλ' οἱ μὲν ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι (διὰ περιστάσεις τινὰς ἀπροσδοκῆτους) εἶχαν παύσειν πρὸ πολλοῦ τὴν συνεισφορὰν τῆς δαπάνης τοῦ τύπου· ἡ δὲ χρηματικὴ μου κατάστασις δὲν ἐξαρκοῦσε νὰ πληρόνω βοηθοὺς ἢ διορθωτὰς τοῦ τύπου τόσους, ὅσων ἦτο χρεία εἰς πολλῶν ἐντάμα τόμων ἐκδοσιν.

Ἦρχισα λοιπὸν (1821) ἀπὸ τὴν ἐκδοσιν τῶν πολιτικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους. Πρὸ ἐνὸς ἔτους (1820) εἶχα μεταφράσειν καὶ ἐκδόσειν ἀνωνύμως τὴν παράδοξον Συμβουλήν τριῶν Ἐπισκόπων πρὸς τὸν Πάπαν Ἰούλιον τὸν

θήκη μὲ τὸν Πρόδρομον αὐτῆς εἰς τόμους 17, τὰ δὲ ἐπιγραφόμενα Πάρεργα αὐτῆς εἰς τόμους 9. Παρὰ ταῦτα, εἶναι τὰ Ἄστεια τοῦ Ἰεροκλέους, καὶ αἱ τέσσαρες πρῶται βραψωδίαί τῆς Ἰλιάδος, καὶ τὰ ἐπιγραφόμενα Ἄτακτα εἰς δύο τόμους.

τρίτον. Σκοπὸν εἶχεν ἡ φανέρωσις τοιοῦτου
 συγγράμματος τὴν διόρθωσιν καὶ δικαίωσιν ἐν-
 ταυτῷ τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἡ μακρὰ
 δουλεία ἀφανίσασα τὴν παιδείαν τοῦ γένους,
 ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ φθείρη τὸν κλῆρον, μηδὲ
 νὰ συγχύσῃ τὰ θρησκευτικὰ μας φρονήματα·
 ὅποια ὅμως καὶ ὅποσα ἂν ἦναι τὰ ἁμαρτήματα
 τῶν Ἀνατολικῶν χριστιανῶν παραβαλλόμενα με-
 τὰς φρικτὰς τῆς Παπικῆς αὐλῆς καταχρήσεις,
 εἰς τὴν στάθμην τῆς δικαιοσύνης, πρέπει νὰ λο-
 γίζωνται ὀλίγοι τινὲς πρὸς ὠκεανὸν ὕδατος στα-
 λαγμοί· καὶ οἱ συνήγοροι τῆς Παπικῆς αὐλῆς,
 κατηγοροῦντες πικρῶς δι' αὐτὰ τοὺς Γραικοὺς,
 κατηγοροῦν ἀνθρώπους ἐνοχλουμένους ἀπὸ κάρ-
 φος, τυφλωμένοι ἀπὸ παχυτάτην δοκὸν αὐτοί.
 Νὰ κατακρίνη τις ὅλους τοὺς ἱερωμένους ἀνατο-
 λικοὺς, διὰ τὴν τρυφὴν ὀλίγων σαρδαναπάλων
 ἀρχιερέων, τρυφώντων εἰς τὸ Βυζάντιον, εἶναι τὸ
 αὐτὸ καὶ νὰ παραβάλλῃ ὅλους τοὺς κοσμικοὺς με-
 τοὺς Φαναριώτας τοῦ Βυζαντίου.

Ἐν Παρισίοις, 23 Δεκεμβρίου, 1829

Α. ΚΟΡΑΗΣ

ΠΑΠΑΤΡΕΧΑΣ

. . . . . Ἡ συναναστροφή μου εἶναι μὲ τὸν Ἐφημέριον τοῦ χωρίου, ἄνδρα, ὅστις παρὰ τᾶλλα του πολλὰ προτερήματα καυχᾶται, καὶ ὅτι εἰς ὅλην τὴν νῆσον δὲν εὐρίσκεται Παπᾶς νὰ ἀναγινώσκη παρ' αὐτὸν ἐγρηγορώτερα τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου. Εἰς τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων τὸν ὄρθρον, τὸν συνέβη νὰ πτερυσθῆ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τόσο σφοδρὰ, ὥστε νὰ σβέσῃ τὴν λαμπάδα. Ὅταν τὴν ἀναψαν, συλλογιζόμενος πόσον ἔχασε καιρὸν εἰς τὴν μεταξὺ σκοτίαν, ἐπροτίμησε νὰ πηδῆσῃ ψαλμὸν ὀλόκληρον, τὸν μακρότερον, παρὰ τὸ ὕνειδος νὰ μακρύνῃ τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως ὑπὲρ τὸ σύνθητες.

Δὲν ἐξεύρω, ἂν διὰ τὴν ταχυτάτην ταύτην ἀνάγνωσιν, ἢ διὰ τὴν φυσικὴν ἡμῶν τῶν Χίων κλίσιν εἰς τὰ σκωπτικὰ παρωνύμια, ὁ Βολισσινὸς Ἐφημέριος ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς Χίου Παπᾶ Τρέχας· καὶ τὸ παρωνύμιον ἤρесе τόσο εἰς τὸν παρονομαζόμενον, ὥστε δὲν σ' ἀκούει πλέον ἂν τὸν καλέσης μὲ τὸ κύριόν του ὄνομα.

Καυχᾶται πρὸς τούτοις καὶ εἰς ἐξηκοντα-

τέσσαρα ταξείδια, καὶ φαντάζεται ἑαυτὸν ὡς ἄλλον Ὀδυσσεά, ἀπὸ τὸν ὁποῖον τοῦτο μόνον διαφέρει ὅτι τὰ ἕκαμεν εἰς αὐτὰ τῆς νήσου τὰ ἐξηκοντατέσσαρα χωρία, χωρὶς κίνδυνον κανένα τῆς θαλάσσης.

Διὰ νὰ σὲ δώσω, φίλε, μικρὸν παρδείγμα τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ ταξείδια πολυπειρίας, ἐπέρασεν ἐδῶ πρὸ μηνῶν Ἄγγλος τις περιηγητής, μὲ σκοπὸν νὰ ἀνακαλύψῃ κανὲν ὑπόμνημα τῆς εἰς Βολισσὸν διατριβῆς τοῦ Ὀμήρου· εἶχε σιμὰ καὶ δύο του μικρὰ παιδάκια. Μόλις τ' ἄκουσεν ὁ Παπᾶ Τρέχας νὰ συλλαῶσι μὲ τὸν πατέρα των, καὶ μ' ἐρώτησεν ἐκστατικός, Ποίαν γλῶσσαν λαλοῦσι;—Τὴν Ἀγγλικήν, τὸν ἀπεκρίθην· καὶ ἡ ἐκστασίς του ἔγινεν ἀπολίθωσις. Δὲν ἐμπόρει νὰ χωρήσῃ τοῦ Βολισσινοῦ Ὀδυσσεῶς ἡ κεφαλὴ, πῶς τόσον νεαρὰ παιδάκια ἦτο δυνατόν νὰ λαλῶσι γλῶσσαν εἰς αὐτὸν ἄγνωστον. Δὲν ἐξεύρω πλέον, ποίαν γλῶσσαν, καὶ εἰς ποίαν ἡλικίαν, κατ' αὐτόν, ἔπρεπε νὰ λαλῶσι τῶν Ἀγγλων τὰ τέκνα. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι γελαῶς τὴν ὥραν ταύτην διὰ τὴν ἀπορίαν τοῦ Παπᾶ Τρέχα· ἀλλὰ τί ἤθελες κάμει, ἐὰν παρὼν παρόντος ἤκουες αὐτολεξεῖ ἀπὸ τὸ στόμα του τοὺς λόγους τούτους. Τὰ διαβολόπουλα, τόσον μικρὰ νὰ μιλοῦν ἐγγλέζικα!

Γέλα, φίλε, ὅσον θέλῃς, ἀλλὰ πρόσεχε μὴ καταφρονήσης διὰ τοῦτο τὸν σεβάσμιον Παπᾶ

Τρέχαν. Ναί! σεβάσμιος ἀληθῶς εἶναι ὡς σε τὸ λέγω. Μ' ὄλην ταύτην τὴν ἀπλότητα, δὲν ἔμπορεῖς νὰ στοχασθῆς πόσον εἶναι φιλόανθρωπος ὁ καλὸς οὗτος ἱερεὺς, πόσον φροντίζει διὰ τὴν χρηστοθήειαν τοῦ μικροῦ του ποιμνίου, μὲ ποίαν ψυχῆς διάθεσιν παρηγορεῖ τοὺς ἐνορίτας εἰς τὰς δυστυχίας αὐτῶν, καὶ τοὺς συμβουλεύει, ὅταν εὐτυχῶσι, νὰ ἔχωσι πρόνοιαν τῶν δυστυχούντων.

Ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι εἰς αὐτὸν γέννημα παιδείας, ἐπειδὴ παιδεῖαν δὲν ἔλαβε· δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἀσκήσεως, ἐπειδὴ κἀνένα κόπον δὲν δοκιμάζει εἰς τὴν γύμνασιν αὐτῆς· ἀλλ' ἐφυτεύθη οὐρανοκαταίβατος εἰς τὴν ψυχὴν του. Λυπεῖται πολλάκις διὰ τὴν στέρησιν τῆς παιδείας· καὶ διὰ νὰ ἀναπληρώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκαμαν οἱ γονεῖς του εἰς αὐτόν, ἔπεμψε τὸν υἱὸν του εἰς τὴν πόλιν νὰ μάθῃ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ ν' ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ διδασκάλου Σελεπῆ. Εἶναι ἀνεκδιήγητος τὴν ὁποῖαν ἔδοκίμασε χαρὰν, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ Ὀμηρὸς ἐδιάτριψεν εἰς τὴν Βολισσόν, καὶ ὅτι ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον μὲ ἐρώτησεν, ἂν ὁ Ὀμηρὸς ἦτο χριστιανός. Ἄδύνατον ἦτο, τὸν εἶπα, ἐπειδὴ ἔζη χρόνους ἐννεακοσίους σχεδὸν πρὸ Χριστοῦ. Τί μὲ ἀπεκρίθη εἰς τοῦτο; Ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας· ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Μὲ τὸ πρῶτον ἐνόει φανερὰ ὁ φιλόανθρωπος Παπᾶς, ὅτι ὁ Θεὸς δὲν θέλει

καταδικάσειν τὸν Ὅμηρον, διότι ἐγεννήθη τόσο ἀρχήτερα τοῦ Χριστοῦ· τοῦ δευτέρου προσμμένου ἀπὸ τὴν ἀγγινοίαν σου τὴν ἐξήγησιν. Ποίαν εἶπέ με, συγγένειαν ἔχει τοῦ Ὁμήρου ἢ ποιήσιν με τὴν θαυμαζομένην ἀπὸ τὸν Δαυὶδ ποιήσιν τοῦ κόσμου; Εἰς πολλὰς τοιαύτας ἀπορίας με βάλλει καθημέραν, προσαρμύζων τοῦ ψαλτηρίου ῥητὰ εἰς πραγμάτων περιστάσεις, ὅπου ὁ ἰδικός μου νοῦς δὲν βλέπει καμμίαν προσαρμογήν.

Μὲ ἐρώτησε προχθές, ἂν τυπόμεναι γρήγορα ὁ Ὅμηρος. Ἀφοῦ ἤκουσε τὰς δυσκολίας πρῶτον τῆς συντάξεως τῶν σχολίων, ἔπειτα καὶ τῆς δαπάνης τοῦ τύπου, Διὰ τὴν σύνταξιν, με εἶπε, δὲν εἶμαι καλὸς νὰ κρίνω τῆς δαπάνης ὅμως τὸ πρᾶγμα με φαίνεται εὐκολώτατον. — Πῶς Δέσποτά μου; — Ἐχομεν, ἀπεκρίθη, τόσους ἀρχιερεῖς, τοὺς ὁποίους δὲν λείπει μήτε πλοῦτος, μήτε ζῆλος ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους. Ἄν ὁ αἰμίμηστος τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς Εὐστάθιος ἐδαπάνησεν, ὡς με λέγεις, χρήματα πολλά, νὰ συνάξῃ τὰ ἀναγκαῖα βιβλία, καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, νὰ ἀπανθίσῃ ἀπ' αὐτὰ τὰς χρειαζομένας εἰς τὸν Ὅμηρον ἐξηγήσεις, εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι, ἂν γράψῃς περὶ τοῦ σκοποῦ σου πρὸς τὸν ἅγιον ***, τὸν ἅγιον ***, τὸν ἅγιον *** (ἀπαριθμήσας ὀκτὼ ἢ δέκα ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους ἡμῶν ἀρχιερεῖς), θέλουν σὲ γνωρίσειν χάριν, ἐπει-

δὴ τοὺς δίδεις ἀφορμὴν νὰ δεῖξωσι πόσον
 ἡ παιδεία τοῦ γένους εἶναι πρᾶγμα ἱερὸν
 εἰς τὴν πανιερότητά των.—Πολλοὺς (ἀπε-
 κριθῆν) ἀπ' ὅσους ὠνόμασες ἐγνώρισα προ-
 σωπικῶς, ἀληθῶς ἄνδρας ἱεροὺς καὶ σε-
 βασμίους, μηδ' ἀφιβάλλω περὶ τῆς εἰς τὰ
 καλὰ προθυμίας των· ἀλλ' ὅμως ἀποστρέ-
 φομαι νὰ κάμω τώρα ὅ,τι δὲν ἔκαμα τὴν
 περασμένην ὄλην μου ζωὴν· ἢ θέλεις, δέ-
 σποτά μου, διὰ δεκαπέντε μηνῶν εἰς τὴν
 Βολισσὸν διατριβὴν νὰ κατασταθῶ ψωμο-
 ζήτης; — Ἄλλ' ἐὰν εἰς τοῦτο, μὲ λέγει,
 ἀντιπαθῆς, δὲν θέλεις, ἐλπίζω, ἀποστρα-
 φῆν τὴν ἰδικήν μου βοήθειαν. Εἰς τὰ ἀπροσ-
 δόκητα ταῦτα λόγια, φίλε, ὀλίγον ἔλειψε νὰ
 πάθω τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἔπαθεν ἐκπληξιν, ὅταν
 ἤκουσε τοῦ Ἄγγλου τὰ τέκνα λαλοῦντα τὴν
 Ἄγγλικὴν γλῶσσαν· διότι εἰς τὴν πολυδάπανον
 ἔκδοσιν τοῦ Ὀμήρου ποίαν ἀπὸ τῆς Βολισσοῦ
 τὸν Ἐφημέριον ἔπρεπέ τις νὰ ἐλπίζῃ βοήθειαν;
 Χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὴν ἐκπληξίν μου,
 μὲ προβάλλει ὁ καλὸς οὗτος Παπᾶς δύο γρόσια.
 Ταῦτα, λέγει, ἔλαβα σήμερον ἀπὸ στεφά-
 νωμα, ταῦτα μόνον ἔχω, ταῦτα σὲ δίδω·
 πλειότερα ἂν εἶχα, πλειότερα μετὰ χαρᾶς
 ἤθελα σὲ δώσειν, διὰ νὰ τυπωθῆ τοῦ συμ-
 πατριώτου ἡμῶν Ὀμήρου ἢ ποιήσεις, τὸν
 ὁποῖον ἐπεθύμουν νὰ ἐξεύρω εἰς ποίαν κα-
 τάστασιν εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄλλον κό-

σμον. Πλὴν ὁ Θεὸς εἶναι καλὸς πατέρας ποιήσιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα.

Μαντεύω τώρα, φίλε, τὴν περιεργίαν σου νὰ μάθης πῶς ἐφέρθη εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην συνεισφορὰν τοῦ Παπαῦ· τὴν ἔλαβα, ἀσπάζόμενος μὲ δακρυμένους τοὺς ὀφθαλμούς τὴν πλουσίαν τοῦ πένητος ἱερέως χειρα, ὄχι μόνον διὰ νὰ μὴ λυπήσω, μὲ τὴν ἄκαιρον παραίτησιν, τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ ψυχὴν, ἀλλὰ ὅτι καὶ μ' ἐφάνη νόστιμον νὰ ὀνομάσω τὴν ἔκδοσιν ταύτην τοῦ Ὁμήρου, Βολισσινὴν ἔκδοσιν, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν ὑπέμεινα τοὺς κόπους τῆς, καὶ ἀπὸ τὴν πτωχὴν ταύτην Βολισσὸν ἔλαβα τὴν πρῶτην βοήθειαν τῆς ἐκδόσεως.

Ἄκουσε ἄλλο θαυμαστότερον. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου εἶναι τόσον ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἢ πολλὰ μικρὰ τῶν ἐκκλησιῶν ἐμπορεῖ νὰ χωρέσῃ τριπλασίους αὐτῶν. Μ' ὅλον τοῦτο τινὲς ἀπὸ τοὺς προεστῶτας οἱ πλουσιώτεροι, ἐπεθύμησαν νὰ πλατύνωσιν τὴν οἰκοδομὴν. Ἐκοινώνησαν τὴν γνώμην αὐτῶν εἰς τὸν Ἐφημέριον, καὶ οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευσε νὰ συναθροίσωσι πρῶτον τὴν χρειαζομένην δαπάνην, διὰ νὰ τελέσωσι κατ' αὐτὴν καὶ τὸ ἔργον. Ἀφοῦ ἔμαθε συναγμένα τὰ ἀργύρια ὁ σεβάσμιος οὗτος Παπᾶς, μίαν τῶν κυριακῶν, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας τοὺς εἶπε· Τέκνα ὁ Θεὸς δὲν κατοικεῖ εἰς πέτρας καὶ ξύλα, ἀλλ' εἰς τὰς ψυχὰς

τῶν καλῶν χριστιανῶν. Τῆς ἐκκλησίας τὸ μέγεθος βλέπετε ὅτι δὲν εἶμεθ' ἄρκετοὶ νὰ τὸ γεμίσωμεν. Ἀπὸ σᾶς οἱ περισσότεροὶ δὲν ἐξεύρουν μῆτε νὰ ἀναγινώσκωσι, μῆτε νὰ γράφωσι· πρᾶγμα ἀσυγκρίτως ἀρεστότερον εἰς τὸν Θεὸν ἢ θέλαμεν πράξειν, βάλλοντες εἰς τόκον τὰ συναγμένα ἀργύρια, διὰ νὰ πληρόνεται ἀπ' αὐτὸν ἐτησίως διδάσκαλος γραφῆς καὶ ἀναγνώσεως, καὶ τὸ περισσεῦον νὰ μοιράζεται εἰς τοὺς πτωχοὺς ἀδελφούς μας, ὧσων ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα ἀργίας, καὶ μὲ τοῦτον τὸν τρόπον νὰ ἐλευθερωθῶμεν καὶ ἀπὸ τὸ ὄνειδος ὅτι μόνοι ἡμεῖς εἰς ὅλην τὴν νῆσον ἀγαπῶμεν τὴν ψωμοζητίαν. Τί λέγεις εἰς τοῦτο, φίλε; Δὲν σὲ φαίνεται ὁ ταπεινὸς ἱερεὺς τῆς Βολισσοῦ φρονιμώτερος καὶ θεοσεβέστερος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὅστις ἔκοψε τὰ σιτηρέσια τῶν διδασκάλων, διὰ νὰ οἰκοδομῇ λαμπρὰς ἐκκλησίας;

Ἀφίνω ἄλλα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἱερέως τούτου δείγματα, φοβούμενος τὸ ὑπέρμετρον μᾶκρος τῆς ἐπιστολῆς, καὶ ἀρχοῦμαι εἰς ἓν ἀκόμη, τὸ ὅποῖον μὲ φαίνεται ἀσυγχώρητον νὰ σιωπήσω. Ἦκουσεν ὅτι ἱερεὺς τις, εἰδήμων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐπεριήρχετο τὴν νῆσον, ζητῶν νὰ ἐμβῇ εἰς καμμίαν ἐκκλησίαν Ἐφημέριος. Τί κάμνει ὁ καλὸς σου Παπᾶ Τρέχας; Τρέχει πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν προβάλη νὰ

διχθῆ ἀντ' αὐτοῦ τὴν ἐφημερίαν τῆς Βολισσοῦ. Μόλις ἔμαθαν οἱ ταλαίπωροι Βολισσινοὶ τὸ ἀπροσδόκητον εἰς αὐτοὺς μέγα δυστύχημα τοῦτο, κ' ἔτρεξαν ἄνδρες καὶ γυναῖκες μὲ δάκρυα παρακαλοῦντές με νὰ τὸ ἐμποδίσω. Ἀφίνω σε, φίλε, νὰ στοχασθῆς πόσῃ ἀπορίαν ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ τὸν μεσίτην τὸ κίνημα τοῦτο τοῦ ἱερέως, καὶ μάλιστα ὅταν, ἐρωτήσας αὐτὸν διὰ τί ἀπεφάσισε νὰ παραιτηθῆ τὴν ἐφημερίαν, ἔλαβα ταύτην ἀπόκρισιν· Ἐγώ, τέκνον, εἶμαι ἀγράμματος· τὸν ὅποιον ἐπιθυμῶ νὰ βάλω εἰς τόπον μου ἐφημέριον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι εἶναι ἐπιτηδειότερος παρ' ἐμὲ νὰ διδάσκη καὶ νὰ κυβερνᾷ τὰς ψυχὰς τῶν καλῶν μου τούτων χωρικῶν. Εἰς τοιαύτην γενναίαν ἀπόκρισιν τί εἶχα νὰ ἀποκριθῶ; Συνέκλαυσα κ' ἐγώ μὲ τοὺς Βολισσινοὺς, καὶ ἐπρόσμενα μὲ λύπην τῆς ψυχῆς μου τὴν στέρησιν τοῦ καλοῦ τούτου ἱερέως, τὴν ὁποίαν καὶ ἠθέλαμεν πάθειν, εἰάν οἱ κάτοικοι τῶν Θυμιανῶν δὲν ἐπρόφθαναν νὰ λάβωσι τὸν λόγιον ἱερέα εἰς ἐφημέριον, καὶ ν' ἀφήσωσι πάλιν εἰς ἡμᾶς τὸν ἰδικόν μας. Τοῦ θαυμαστοῦ ἡμῶν Παπαῦ τὸ ἔργον τοῦτο, δὲν τὸ κρίνεις, φίλε, ὡς ἐγώ, ἀληθῶς Σωκρατικόν;

Τοιοῦτος εἶναι, φίλε, ὡς σε τὸν περιγράφω, ὁ ἀπλοῦστατος καὶ φιλόανθρωπος Ἐφημέριος τῆς Βολισσοῦ. Εἶναι σχεδὸν μῆνες δεκαπέντε ἀποῦ κατοικῶ τὸ χωρίον, καὶ κανὲν ἀκόμη πάθος κυριεῦον εἰς τὴν καλὴν του ψυχὴν ἄλλο δὲν ἐγνώ-

ρισα παρὰ τὴν ἄμετρον χρῆσιν τοῦ ταβάκου. Ἀλλὰ ἐλαττώθη καὶ τοῦτο πολὺ, ἀφοῦ ἔμαθεν ὅτι μήτ' ὁ Ὅμηρος, μήτ' ὁ Εὐστάθιος, δὲν ἐγνώρισαν τὴν σκόνιν ταύτην, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ τὴν ἀφήσῃ καὶ ὀλότελα, ἀφοῦ τὸν ἐσυνέβη τὸ ὁποῖον μέλλω νὰ σέ διηγηθῶ ἀστεῖον, ἢ μᾶλλον ἄτοπον καὶ ἄκαιρον, εἰς αὐτὴν τὴν ἐκκλησίαν. Γνωρίζεις τὸ κατάστημα τοῦ σώματός μου ὅτι δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ ὑπερβολῆ μακρά· ὅμως ὁ καλὸς οὔτος ἱερεὺς, ἂν τὸν παραβάλης πρὸς ἐμέ, εἶναι πυγμαῖος, ὥστε καὶ μὲ δίδει πολλάκις ἀφορμὴν νὰ παρωδῶ εἰς αὐτὸν τὸ κωμικόν,

Μικρὸς γε μῆκος οὔτος, ἀλλ' ἔπαν καλόν.

Μίαν τῶν κυριακῶν, εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας, ἐπλησίασα εἰς αὐτὸν νὰ λάβω, ὡς οἱ ἄλλοι, τὸ ἀντίδωρον· καί, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἀνισότητα τῶν σωμάτων ἦτον ἀνάγκη νὰ σκύψω, ἔπεσεν ἀπὸ τὸν κόλπον μου ἡ κατάρατος ταβακοθήκη, καὶ ἐφέρετο ὡς ἄλλος δίσκος εἰς αὐτὸν τοῦ ἀντιδώρου τὸν δίσκον. Μόλις τὴν ἐνόησε κυλιομένην ὁ εὐλογημένος Παπᾶ Τρέχας, καὶ κινούμενος αὐτομάτως πρὸς αὐτήν, τὴν ἀρπάζει μὲ μεγάλην προθυμίαν, καὶ ἀφοῦ ἐταβακίσθη, μοῦ τὴν βάλλει εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ταύτης ἐξοπίσω τὸ ἀντίδωρον, μὴδ' αὐτὸ παντάπασι καθαρὸν ἀπὸ ταβάκου.

Ἄτοπον ἦτο χωρὶς ἀμφιβολίαν τοῦτο· ἀλλ' εἰς τὸν Παπᾶν τῆς Βολισσοῦ ἡ τοιαύτη ἀτοπία

παραβλέπεται καὶ διὰ τὰ πολλά του προτερήματα, καὶ διὰ τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς, ἢ ὁποία τὸν ἐμπόδισε νὰ καταλάβῃ, ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην παρὰ τὸν μοιρασμὸν τοῦ ἀντιδώρου εἰς τίποτ' ἄλλο νὰ προσέχῃ δὲν ἔπρεπε. Πόσον εἶναι ἀτοπώτεροι, ὅσοι καὶ παιδεῖαν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ θεοσέβειαν ὑποκρινόμενοι, δὲν παύουν νὰ σκανδαλίζωσι καθ' ἡμέραν τοὺς ἀκούοντας μὲ τὰς ἀναισχύντους συκοφαντίας κατὰ τῶν ὅσοι ἐπαινοῦν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐμβάσωσι προθυμοῦνται τὴν παιδεῖαν.

Μαθημένοι εἰς τὰ θυμιάματα καὶ τὰς προσκυνήσεις τῆς ἀπαιδευσίας, ὀλίγοι τινές, κακῶς γραμματισμένοι ἀλαζόνες, σπουδάζουν νὰ διώξωσι τὴν φιλοσοφίαν, μόνην ἱκανὴν νὰ δεῖξῃ τὴν ὀρθὴν μέθοδον τῆς παιδείας, ποτὲ μὲν αὐτὴν κατηγοροῦντες ὡς ἐναντίαν τῆς θρησκείας, ποτὲ δὲ τοὺς ἐπαινέτας αὐτῆς κηρύττοντες ὡς ἀθρήσκους. Δὲν ἤθελαν εἶσθαι εὐτυχέστεροι καὶ τιμιώτεροι ἄνδρες, ἐὰν ὁμοῦ μὲ τὴν ἀπαιδευσίαν εἶχαν καὶ τὰ ἦθη τοῦ Βολισσινοῦ ἱερέως, ὅστις ἐδειξεν, ὅτι ὀλιγώτερον κακὸν εἶναι ἢ ἀμαθία παρὰ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἐδιδάχθησαν κακὴν καὶ ἀμέθοδον παιδεῖαν;

Εἶναι, φίλε, βέβαιον, ὅτι μεταξὺ τῶν ἀπαιδύτων εὐκολώτερον εὐρίσκει τις ἄνθρωπον χρηστόν, παρὰ τῶν ὅσοι χωρὶς μέθοδον ὀρθὴν ἐπαιδεύθησαν. Τὸ αἴτιον εἶναι, ὅτι ὁ παντάπασιν ἀπαιδευτος ὁμοιάζει τὸν παντάπασι τυφλόν· καὶ

ἂν ἡ φύσις δὲν τὸν ἔκτισεν ὀλότελα ἡλίθιον, φο-
βούμενος τὴν πτώσιν, ἡσυχάζει εἰς τὸ σκότος.
Ἐξεναντίας ὁ κακῆς καὶ ἀμεθόδου παιδείας μέ-
τοχος, φανταζόμενος ὅτι βλέπει πλέον τῶν ἄλ-
λων, τολμᾷ νὰ περιπατῇ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν σκο-
τίαν. Ἐὰν κατὰ δυστυχίαν κρατῇ εἰς τὰς χεῖρας
καὶ βακτηρίαν, συντρίβει ὅ,τι τὸν ἀπαντήσῃ,
νομίζων ὅτι εἶναι περικυκλωμένος ἀπὸ παντὸς
εἶδους καὶ πάσης μορφῆς δαίμονας, χωρὶς κἂν νὰ
ὑποπτεύεται, ὅτι ἀρρώσκει ἡ κεφαλὴ του, καὶ
οἱ δαίμονες δὲν εἶναι περίγυρα, ἀλλὰ κατοικοῦν
εἰς αὐτὴν του τὴν ψυχὴν.

ΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑ

ΕΝΥΠΝΙΟΝ

Πολλάκις, ἀδελφέ μου, εἰς τὰς ἀνιαρὰς μου ἀγρυπνίας, καὶ αὐταὶ αἱ ἀγρυπνίαι μὲ συμβαίνουσι πολλάκις, μάλιστα τὸν χειμῶνα, ὅταν αἱ νύκτες εἶναι μακραὶ, ἀναλίσκω τὸν καιρὸν, συλλογιζόμενος τὰ πάθη μου. Ἄφ' οὐ τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα ἐν πρὸς ἓν, ἀρχόμενος ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὅποια ἦσαν αἱ πατρικαὶ παιδεύσεις, διὰ τὰς ἐν οἴκῳ ἀταξίας μου, καὶ οἱ ῥαβδισμοὶ τοῦ φροντιστηρίου διὰ τὰ γραμματικά, καὶ διαβαίνων ἔπειτα εἰς τὰ πλέον ἀνιαρὰ, τὴν μετὰ τοῦ Εὐσταθίου συντροφίαν, τὴν εἰς Ὀλλανδίαν ἀποδημίαν, τὰς περιηγήσεις ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαρχόντων, τὴν δευτέραν ἐκδημίαν μου εἰς Γαλλίαν, ἀφ' οὐ λέγω τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα, ἢ καὶ ὅσα ἐνθυμοῦμαι, μὲ φαίνεται νὰ ἀκούω μίαν φωνὴν ἀοράτως: « Ἀχάριστε, ἂν ἡ πρόνοια σὲ ἐπαίδευσε πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, σὲ ἔκα-
» μεν ὅμως καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ». Καὶ τότε ἄρχομαι ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ ἀπαριθμῶ τὰ τῆς προνοίας δωρήματα, καὶ σὲ βεβαιῶνω, φίλε μου, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ὑπολογισμὸν, εὐρηκα πάντοτε

τὸν ἀριθμὸν τῶν καλῶν ἀνώτερον ἀπὸ τὰ κακά. Οὕτω παρηγορούμενος μὲ τοιούτους λογισμοὺς, ἀπεκοιμήθην μίαν νύκτα πρὸς τὸ ἑξημέρωμα· καὶ εἶδον καθ' ὕπνου θέαμα περιέργον, καὶ ἄξιον καὶ παρηγορήσῃ ὄχι μόνον ἐμέ, ἀλλὰ πάντας τοὺς κακῶς πάσχοντας. Ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνων, παρεστάθη εἰς τὴν κλίνην μου, κολοσσαῖος τὸ μέγεθος, ἐκράτει τρυτάνην εἰς χεῖρας του, ὡς ἐκείνην, μὲ τὴν ὁποίαν ζυγίζουσι, καμμίαν φορὰν, τὰ ξύλα ἔμπροσθεν εἰς τὸ Κουμέρκιον. « Παραπονεῖσαι, μὲ λέγει, ὡς ἠδικημένος ἀπὸ τῆς προνοίας. Ἄλλ' ἰδοὺ τῆς Δικαιοσύνης ἢ τρυτάνη! Βάλε εἰς τὸ ἔν μέρος ὅσα » κακὰ ἐδοκίμασας ἐν τῷ βίῳ, καὶ πρόσεχε μὴ » λησμονήσης τίποτε ». Ἐγὼ τρέμων ἀπὸ τὸ ἔν μέρος ὡς βλάσφημος, καὶ ἐπιθυμῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ δικαιωγηθῶ, ἄρχισα μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ ἐπιφορτίζω τὴν μίαν πλάστιγγα τῆς τρυτάνης. μὲ ὅσα κακὰ ἐδυνήθην νὰ συλλογισθῶ, καὶ φοβούμενος μὴ νικηθῶ ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου, συνεφόρουν ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα εὐτελεῆ καὶ ἀνάξια λόγου· ὅποια παραδείγματος χάριν ἦσαν, νὰ ὑπάγω καμμίαν φορὰν εἰς τὸν Κουγλουτζᾶν περιπατῶν· νὰ κρημισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ ὀσπητίου, τρεῖς μόνον ἢ τέσσαρας βηθμοὺς (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλά), χωρὶς ἄλλην βλάβην, παρὰ τὴν συντριβὴν ἐνὸς ποτηρίου, τὸ ὁποῖον ἐκράτουν εἰς χεῖρας. Εἰς ὀλίγα λόγια φορτίσα τὴν πλάστιγγα ὅσον ἦτον δυνατόν, καὶ

ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ ἀπὸ τὰ δοκοῦντα κακὰ. Τὸ θαυμαστὸν ἦτον, ὅτι ὁ Ἄγγελος δὲν ἔλεγε τίποτε πρὸς αὐτά· ἀλλ' ἐπροσποιεῖτο νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τὴν ἀπάτην. Ἄφ' οὗ ἐτελείωσα τὴν συγκομιδὴν ὄλων μου τῶν κακῶν, Ἔχεις ἄλλο τι περισσότερον; μὲ λέγει ὁ ἄγγελος. Ὅχι ἀπεκρίθην ἔντρομος. « Σὺ μὲν, λέγει, ἐπεφόρτισας » τὴν πλάστιγγα, μὲ ὅσα ἤθελες, καὶ δὲν σέ » ἐκώλυσα κατ' οὐδέν· ἐγὼ δὲ θέλω βάλειν εἰς » τὴν ἐτέραν πλάστιγγα τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, » ἀλλὰ μὲ τὴν συγκατάθεσίν σου· σέ δίδω ἀδειαν » νὰ μὲ ἐναντιωθῆς εἰς ὅ,τι κρίνεις ἢ κατὰ πολλὰ » βαρὺ, ἢ ἀνοίκειον νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ » τῶν καλῶν ». Ἦρχισε λοιπόν, ἀδελφέ μου, νὰ στοιβάξῃ καὶ αὐτὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρήματα. Καὶ ποῖα δωρήματα; ὅποια ποτὲ δὲν συλλογιζόμεθα, τόσον ἐτυφλώθημεν ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν! Ἐρριψεν εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξίν, καὶ τὸ νὰ μὴν ἀποθάνω μέχρι τοῦ νῦν, μολονότι πολλὰ νοσήσας, ὡς δῶρημα τοῦ Θεοῦ. Εἰς αὐτὸ βλέπων με ἀποροῦντα, « Δὲν ἀνέγνωσ ποτέ, μὲ λέγει, τὴν γραφήν; » Ναί, τὸν ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ μετέφρασα μίαν Κατήχησιν, εἰς τὴν ὁποίαν συνήθροισα τὰ ὠραιότερα ῥητὰ τῆς γραφῆς. Μεταξὺ αὐτῶν, μὲ λέγει, πρέπει νὰ εὔρηκας καὶ τὸ « ἐν αὐτῷ γὰρ » ζῶμεν, καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν ». Ἀλλὰ τί κακὸν μου καιρὸν ἤθελα, Πρωτοψάλτα, νὰ τὸν ἐνθυμίσω τὴν Κατήχησιν; Ἀρπάζει ἐν ἀντίτυ-

πον (δὲν ἐξεύρω ποῦ τὸ εὔρεν εὐθύς), καὶ τὸ ῥίπτει εἰς τὴν πλάστιγγα, ὡς δῶρημα Θεοῦ καὶ αὐτό. Ἐζήτησα νὰ ἐναντιωθῶ, προφασιζόμενος τοὺς μόχθους τῆς μεταφράσεως, καὶ σπουδάζων νὰ δείξω ἀληθῶς ὅτι εἶναι πόνημα ἰδικόν μου, καὶ ὄχι δῶρημα ἄλλου· καὶ αὐτὸς μὲ ἀπεστόμωσε μὲ τὸ « Χωρὶς αὐτοῦ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν »· καὶ μὲ τὸ « Πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον »· καὶ μὲ τὸ « Τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστίν »· καὶ μὲ ἄλλους μυρίους τόπους τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης. Ἐθαύμασα, φίλε μου, πόσον ἦτον δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς ὁ Ἄγγελος, καὶ ποῦ ἀνέγνωσε τὴν γραφήν, μὴν ὄντων (καθὼς ἐξεύρεις) ἐν οὐρανοῖς μήτε βιβλίων, μήτε τυπογράφων. Ἀνέβασεν ἔπειτα εἰς τὴν πλάστιγγα τοὺς μακαρίτας γονεῖς μου, μὲ πᾶσαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, νὰ μὲ προξενήσωσιν ὅλα τὰ μέσα τῆς σπουδῆς· ἀνέβασε τοὺς καλοὺς μου συγγενεῖς καὶ τοὺς εὐεργέτας μου, ὡς τοσαῦτα τοῦ Θεοῦ δωρήματα· ἡ πλάστιγγὴ ἤρχισε νὰ κινῆται· ἐγὼ ἔτρεμον ὅλος, ἐνθυμούμενος τὸ « Οὐ δικαιοθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν »· ἀναβιβάζει τέλος, τὸν Δόμινον Κευν. Εἰς αὐτὰ ὅλα δὲν εἶχον τι νὰ ἐναντιωθῶ· ἔπειτα βλέπω τὴν Λογιότητά σου πλησίον τοῦ Ἄγγελου, ἔτοιμον νὰ ἀναβῆ εἰς τὴν πλάστιγγα. Τότε ἀληθινὰ ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι, ὅτι ἔχω νὰ μείνω ἀναπολόγητος, μάλιστα βλέπων, ὅτι διὰ τὸ ψύχος (ἐπειδὴ ἦτον χειμῶν) ἦσαν ἰσχυροί κέντροι, ἢ

μᾶλλον εἶπεῖν καταπεφορτισμένος μὲ δύο βαρυτάτας γούνας, καὶ εἶχες ἐπὶ κεφαλῆς σου καλουπάκιον, ὄχι ὡς τὰ σημερινὰ τῶν Χίων, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα τὰ παλαιά, ὡς ἐφόρει ὁ μακαρίτης Θεόδωρος ὁ Λακάνας, ὁ Χατζῆ Παντελῆς, καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων. Οὐαί, ἔλεγον εἰς ἐμέ! *Ἄν ἀναβῆ ὁ Πρωτοψάλτης μὲ τοιαύτην σκευήν, ἢ πλάστιγγῆ ἔχει νὰ κλίνη ἐξάπαντος. Μὴν ἔχων τί ποιήσω, εἶπον τὸν ἄγγελον, ὅτι δὲν στέργω νὰ σὲ ἀνάβασῃ οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος· καὶ αὐτός, αὐθέντα μου, χωρὶς νὰ χάσῃ κειρόν, ἤρχισε νὰ σὲ ἐκδύνη ἔν πρὸς ἔν τῶν ἐνδυμάτων σου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ μπινισίου, καὶ καταντῶν εἰς τὸν χιτῶνα, εἰς τρόπον ὥστε σὲ ἀφήκε γυμνόν, παντάγυμνον, ὡς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρός σου, καὶ ὡς ἀπελεύσῃ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα τὴν γῆν. Μὲ ὄλην τὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμην, μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα· ὄχι μόνον διὰ τὴν γυμνότητα εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ἔβλεπον, ἀλλὰ προσέτι διὰ τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν εἶχες, καὶ τὰς ἀρὰς τὰς ὁποίας ἐξέχεες κατ' ἐμοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους. Τέλος πάντων σὲ ἀνεβίβασεν, τζι μ τζι μ πλάκην, εἰς τὴν πλάστιγγα κατὰ τὴν θέλησίν μου· ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; μολοντοῦτο ἡ τρυπάνη ἔκλινε πρὸς τὸ ἔδαφος. Καὶ ὁ Ἄγγελος θέλων νὰ μὲ καταισχύνη περισσότερον, « Αὐτά, μὲ λέγει, ὅσα » συνεφόρησα εἰς τὴν πλάστιγγα δὲν εἶναι μητε » τὸ ἑκατοστημόριον ἐκ πάντων, ὅσα σὲ εὐεργέ-

» τησεν ἡ πρόνοια, καὶ ὁμως ὑπερβαίνουσιν ὅσα
 » κακὰ ἔδοκίμασας, ἢ φαντάζεσαι νὰ ἔδοκίμα-
 » σας. Γενοῦ λοιπὸν εὐγνωμονέστερος, καὶ ἐνθυ-
 » μοῦ πάντοτε τὸ « Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ
 » περὶ πάντων, ὧν ἔδωκέ μοι ; » Καὶ τοῦτα τὰ
 λόγια ἦσαν τοῦ ἐνυπνίου τὸ ἐπιμύθιον. Ἐπειτα
 ἀνέστη πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς μετ' αὐτὴν τα-
 χύτητα, ὥστε ἂν δὲν σὲ ἤρπαζον ἀπὸ τὸν πόδα,
 διὰ νὰ σὲ ἐκβάλω ἀπὸ τὴν πλάστιγγα, ἤθελε
 βέβαια σὲ συναναβιβάσειν μαζῆ του, καὶ ὁ Κύ-
 ριος οἶδεν, ἂν ἐκατέβαινες πλέον. Αὐτὸ τὸ ἔκαμα,
 ὄχι φθονήσας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνοδὸν σου, ἢ
 ὅποια ἤθελε βέβαια σὲ ἀξιώσειν μετὰ τὸν Ἐνὼχ
 καὶ τὸν Ἡλίαν, μετ' προσθήκην νέας ἐορτῆς εἰς τὸ
 μνηολόγιον· ἀλλ' ἀπορῶν τί ἔμελλα νὰ γενῶ
 χωρὶς τῆς λογιότητός σου. Ζῆθι λοιπὸν εὐδαιμό-
 νως καὶ μένε ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διὰ τὴν οἰκο-
 γένειάν σου, καὶ διὰ τὸν φίλον σου.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

100
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

ΑΔΗΜΙΑ

ΑΟΗΝΟ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΤΑ ΜΕΧΡΙ 1 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1889
ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΤΕΥΧΗ

	Λεπτά
ΑΡ. 1 ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ ΛΥΡΙΚΑ . . .	50
” 2 ΣΟΛΩΜΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΑ . . .	50
” 3 ΒΗΛΑΡΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ	50
” 4 ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ . . .	50
” 5 ΣΟΥΤΣΟΥ ΠΕΡΙΠΛΑΝΩΜΕ- ΝΟΣ	50
” 6 ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ ΤΙΡΙ ΛΙΡΙ . . .	50
” 7 ΠΕΡΡΑΙΒΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ	50
” 8 ΠΕΡΑΙΒΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΓΑΣ	50
” 9 ΚΟΡΑΗ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑ- ΠΑΤΡΕΧΑΣ ΕΝΤΗΝΙΟΝ . . .	50
” 10 ΜΟΛΙΕΡΟΥ ΤΑΡΤΟΥΦΟΣ . . .	50
” 11 ” ΦΙΛΑΡΙΤΤΟΣ . . .	50
” 12 ” ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ . . .	50

ΛΕΞΙΚΟΝ
ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΡΙΩΝ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΩΝ

*Περιεχόντων Α' Ἀνωμαλίας τῆς Γαλλικῆς Γλώσσης,
Β' Φράσεις Λατινικὰς καὶ ἄλλας καθιερωθείσας
ὑπὸ τῆς συνηθείας, Γ' Κατάλογον κυρίων
ὀνομάτων.*

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 10.

ΛΕΞΙΚΟΝ
ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΟΝ

ΠΕΠΛΟΥΤΙΣΜΕΝΟΝ

*Διὰ παντοίων λέξεων, τεχνικῶν, ἐπιστημονικῶν κλπ.,
διὰ καταλόγου ἀνωμαλιῶν καὶ καταλόγου πληρο-
στέρου τῶν κυρίων ὀνομάτων χρονολογικῶς
καὶ γεωγραφικῶς ἐν πολλοῖς σαφηνιζομένων*

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς ἐν τοῖς ἐν Ἀθήναις Γυμνασίοις

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 10.

ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Ἡ ἔλλειψις τερπνῶν ἅμα καὶ διδακτικῶν βιβλίων πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ παρώρμησεν ἡμᾶς πρὸς ἔκδοσιν τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης σκοπὸν ἔχούσης ν' ἀναπληρώσῃ τὸ ὑπάρχον ἤδη κενόν. Ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν Λυρικῶν τοῦ Ἀθανασίου Χριστοπούλου θὰ ἐξακολουθήσωμεν δημοσιεύοντες ἄνευ διακοπῆς τὰ κάλλιστα ἔργα οὐχὶ μόνον τῆς ἡμετέρας ἀλλὰ καὶ τῆς ξένης φιλολογίας, ἐκλέγοντες ἰδίᾳ ἐκεῖνα, ὧν ἡ ἀνάγνωσις ἀναμφιβόλως θὰ ἐξεγείρῃ τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ καὶ θὰ ἐθίσῃ τὸ πολὺ πλῆθος νὰ ἐπιζητῇ τὴν καλὴν, ὠφέλιμον καὶ τερπνὴν πνευματικὴν τροφήν. Ταῦτα προτιθέμενοι ἐπεχειρήσαμεν τῷ ἔργῳ τούτῳ. Ὅπως δὲ καταστήσωμεν τὰ βιβλία ταῦτα ἔτι μᾶλλον προσιτὰ τῷ λαῷ, χάριν τοῦ ὁποίου ἐκδίδονται, ὠρίσαμεν τιμὴν ἑνὸς ἐκάστου αὐτῶν τοιαύτην, ἣν πᾶς τις ἄνευ ἐνδοιασμοῦ τινος δύναται νὰ προσφέρῃ.

Ὁ ἄρτι ἐκδοθεὶς 1 ἀριθμὸς τῆς ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ περιλαμβάνων ἅπαντα τὰ Λυρικά τοῦ Ἀθανασίου Χριστοπούλου τιμᾶται λεπτῶν πεντήκοντα καὶ πωλεῖται παρ' ἅπασιν τοῖς ἐν Ἑλλάδι καὶ Τουρκίᾳ βιβλιοπώλαις. Ἐπὶ ἀποστολῇ λεπτῶν πεντήκοντα πέντε εἰς γραμματόσημα πρὸς τὸ βιβλιοπωλεῖον Π. Δ. Σακελλαρίου ἐν Ἀθήναις πέμπεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ παγκοσμίου ταχυδρομικοῦ συνδέσμου.